

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет фінансів

Кафедра фінансів імені Віктора Федосова

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«Митна справа»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	07 «Управління та адміністрування»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	072 Фінанси, банківська справа та страхування

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Особливості митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні: сучасні виклики та перспективи»

здобувача Ільїної Вікторії Олегівни

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри фінансів ім.В.Федосова Бороденко Т.М.

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., проф. Буряченко А.Є.

Київ 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	6
1.1 Основні елементи та суть митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.....	6
1.2 Механізм митно-тарифного регулювання.....	13
1.3 Нормативно-правова база митно-тарифного регулювання в Україні.....	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	24
2.1 Історія розвитку митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України.....	24
2.2 Оцінка впливу митно-тарифного регулювання на зовнішньоекономічну діяльність.....	28
2.3 Аналіз динаміки зовнішньої торгівлі України в контексті митно-тарифного регулювання.....	34
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	41
3.1 Зарубіжний досвід митних реформ країн ЄС в контексті застосування у вітчизняній практиці.....	41
3.2 Вплив євроінтеграційних процесів на митно-тарифне регулювання України.....	47
3.3 Виклики та напрями розвитку митно-тарифного регулювання в Україні.....	51
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59
ДОДАТКИ.....	63

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена динамічними змінами у світовій економіці, посиленням інтеграційних процесів та забезпеченням адаптації митно-тарифного регулювання України до сучасних викликів. Умови глобалізації, зростання міжнародної конкуренції, запровадження нових торговельних режимів, а також зміни в політиці міжнародних партнерів вимагають перегляду та оптимізації митної політики для забезпечення ефективного розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Водночас економічні та геополітичні виклики, зокрема зміни в структурі світової торгівлі, ризики порушення ланцюгів постачання, вимагають пошуку нових підходів до митно-тарифного регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідність удосконалення митно-тарифного регулювання ЗЕД України залишається актуальною. Гребельник О.П. [1, ст. 79] визначає митний тариф як систематизований перелік ставок мита для товарів, що перетинають кордон, наголошуючи на його регулюючих і захисних функціях. Годяк А.І. [2], Кормич Б.А. та Коваль Н.О. [3] трактують його винятково як перелік ставок згідно з УКТЗЕД. Будкін В.С. [4], Федосов В.М. і Суторміна В.М. [5], Лук'яненко Д.Г. і Білоус О.Г. [6] доводять, що оптимальні ставки мита збільшують доходи бюджету без шкоди для вітчизняного сектора. Голинський Ю.О. та Павелчак А.В. [7] підкреслюють роль тарифу як інструменту протекціонізму та наповнення держбюджету.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є встановлення пріоритетних напрямків удосконалення митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні, з огляду на сучасні виклики та перспективи розвитку.

Для досягнення цієї мети потрібно виконати наступні завдання дослідження:

1. Розглянути основні елементи та визначити сутність митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
2. Дослідити механізм митно-тарифного регулювання.

3. Проаналізувати існуючу нормативно-правову базу митно-тарифного регулювання в Україні.
4. Розглянути історію розвитку митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України.
5. Оцінити вплив митно-тарифного регулювання на зовнішньоекономічну діяльність.
6. Проаналізувати динаміку зовнішньої торгівлі України в контексті митно-тарифного регулювання.
7. Ознайомитися з зарубіжним досвідом митних реформ країн ЄС в контексті застосування у вітчизняній практиці.
8. Оцінити вплив євроінтеграційних процесів на митно-тарифне регулювання України.
9. Визначити виклики та напрями розвитку митно-тарифного регулювання в Україні.

Об'єкт дослідження: система митно-тарифного регулювання України.

Предмет дослідження: механізми та інструменти регулювання ЗЕД в рамках цієї системи.

Методи дослідження: метод аналізу, історичний та порівняльний метод, графічний метод, метод узагальнення.

Теоретична, методична та практична значущість результатів. Теоретична частина дослідження сприяє впорядкуванню існуючих знань щодо митно-тарифного регулювання, а практична дозволяє ідентифікувати ключові проблеми та визначити перспективні шляхи розвитку митної політики України.

Інформаційна база дослідження: основою для написання кваліфікаційної бакалаврської роботи є нормативно-правові акти та Закони України, Митний кодекс України, сайт Національного банку України, сайт Державної митної служби України, статистика та звітність Державної митної служби України, Державної служби статистики України, наукові статті провідних вітчизняних вчених, які досліджували митно-тарифну політику.

Апробація матеріалів кваліфікаційної бакалаврської роботи.

Матеріали кваліфікаційної роботи апробовані на Міжнародній науково-практичній конференції студентів та дослідників "Фінансові інструменти та стратегії післявоєнного відродження України", 15 травня 2025 року, (Бремен-Київ). Опубліковані тези на тему «Вплив митного регулювання на імпорт товарів в Україну».

А також на VII Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Новітні тренди розвитку страхового ринку: синергія інновацій та фінансової безпеки», 15 травня 2025 року. Опубліковані тези на тему «Особливості митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні».

Структура роботи. Кваліфікаційна бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1 Основні елементи та суть митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Митно-тарифне регулювання є важливим інструментом державної політики у сфері зовнішньої торгівлі, що використовується для захисту внутрішнього ринку. Проте, в умовах глобалізації, держава повинна знаходити баланс між захистом національних інтересів та інтеграцією у світову економіку, постійно вдосконалюючи митно-тарифну систему. Саме держава визначає стратегію зовнішньої торгівлі, враховуючи ці суперечливі вимоги.

Глобалізація та розвиток інформаційних технологій суттєво впливають на динаміку міжнародної економіки та роботу митних служб. Зменшення митних зборів і зростання обсягів торгівлі збільшують адміністративні витрати на митне оформлення. Тому оптимізація митних процедур стає критично важливою для зменшення витрат як для держави, так і для бізнесу. Закордонні експерти підкреслюють, що митниця відіграє ключову роль у регулюванні міжнародної торгівлі.

У своїй праці Гребельник О.П. визначає митний тариф як систематизований перелік ставок мита, що застосовуються при переміщенні товарів через митний кордон держави або об'єднання країн, які утворили митний союз та прийняли спільний тариф. Це визначення підкреслює роль митного тарифу як інструменту регулювання зовнішньоекономічної діяльності та захисту національного ринку. [1, ст. 79].

Годяк А.І. [2], Кормич Б. А. та Коваль Н. О [3] у своїх працях описують митний тариф згідно з законодавчими вимогами та не подають власного тлумачення цього поняття. Отже, на їхню думку, митний тариф — це перелік

ставок мита, систематизованих відповідно до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД), що справляються з товарів, які імпортуються на митну територію України.

У сфері дослідження митно-тарифного регулювання в Україні значний внесок зробили такі науковці, як Будкін В.С. [4], Федосов В.М., Суторміна В.М. [5], Лук'яненко Д.Г. та Білоус О.Г. [6]. Їхні роботи зосереджені на аналізі фіскальної ефективності митних тарифів, підкреслюючи, що правильно встановлені ставки мита можуть збільшити доходи державного бюджету без негативного впливу на вітчизняних виробників та споживачів.

Вагомий внесок у розуміння цього питання зробили також Голинський Ю. О., Павелчак А. В. [7]. У своїх працях вони підкреслюють важливість митної політики у захисті внутрішнього ринку та стимулюванні розвитку національного виробництва. Зокрема, вони зазначають, що митний тариф є одним із найпоширеніших інструментів регулювання зовнішньоекономічної діяльності, за допомогою якого країни вирішують завдання захисту вітчизняного виробника та наповнення державного бюджету.

У 1991–1993 роках зовнішньоторговельна політика України відзначалася лібералізацією: більшість імпортних тарифів трималася в діапазоні 0–10 %, лише для вузького переліку товарів ставки становили 15–30 %, а максимальні 50 % застосовувалися виключно до алкогольної продукції та тютюну. Розмір ввізного мита встановлювався залежно від ступеня переробки та економічної доцільності товару: імпорт із країн, що розвиваються, звільнявся від мит, а товари з розвинених держав обкладалися пільговими ставками в рамках регіональних інтеграційних угод.

Згодом акцент у митно-тарифній політиці змістився на підтримку експорту, що відображає зміну пріоритетів у цій сфері. У 1994–1995 роках Україна послідовно дотримувалася ліберальних підходів як до експорту, так і до імпорту: у 1994-му було скасовано кількісні обмеження на вивезення більшості товарів (за винятком тих, що підпадали під добровільні міжнародні обмеження чи відносилися до стратегічних категорій). Одночасно були підвищені імпортні мита, особливо на

високоліквідні товари та підакцизні вироби, що свідчить про посилення фіскальної складової та захист внутрішнього виробника. Надання вибіркового пільг окремим суб'єктам ЗЕД призвело до нерівних конкурентних умов на внутрішньому ринку.

У 1996–1998 роках Україна перейшла до більш жорсткої протекціоністської моделі, спрямованої на підтримку вітчизняних виробників, що стало особливо важливим у ході переговорів про вступ до СОТ. Тоді було ліквідовано національну систему митних преференцій, а тарифи почали використовуватися як засіб захисту внутрішнього ринку. Паралельно окремим групам учасників зовнішньоекономічної діяльності надавалися спеціальні пільги, а угоди про вільну торгівлю з країнами СНД і Балтії допомогли відстояти позиції України в зовнішній торгівлі, акцентуючи увагу на протекціонізмі у відповідь на скорочення обсягів національного виробництва.

Наприкінці 1990-х стартував етап гармонізації митної політики із стандартами СОТ: у рамках цих зобов'язань було лібералізовано імпорт, скасовано мінімальні ставки мита та зменшено кількість коригувань тарифів. Зниження ставок на сировину поєднувалося зі збільшенням мита на готову вітчизняну продукцію, а за угодами з ЄС були переглянуті тарифи на текстильні вироби. На початку 2000-х років держава перейшла до вибіркового протекціонізму: максимальний ввізний тариф знизили до 25 %, а для ряду товарів легкої промисловості — до 0–17 %. Водночас оновили митні ставки для хімічної продукції, сільгосптехніки, товарів широкого вжитку, а також текстилю та одягу відповідно до домовленостей із ЄС.

У процесі переговорів із ГАТТ/СОТ, що тривали з 1994 року, у 1996-му було затверджено «Концепцію трансформації митного тарифу», яка передбачала поступове зниження ставок, інтеграцію України у світову економіку та досягнення середньозваженого рівня ввізного мита не вище 14 %.

До 1996 року Україна оперувала виключно адвалорними ставками. Згодом, до них додалися комбіновані та специфічні. Така різноманітність митних ставок стала інструментом запобігання заниженню митної вартості та імпорту неякісної продукції, що позитивно вплинуло на підтримку вітчизняних виробників та захист

внутрішнього споживчого ринку. На сьогоднішній день адвалорні ставки складають 79,8% від загального обсягу ввізного мита. Специфічні та комбіновані ставки охоплюють відповідно 17,18% та 3,02%. Ці ставки поширюються на обмежену номенклатуру товарів, включаючи підакцизні, а також товари, згідно з розділами I–IV Товарної класифікаційної схеми Єдиного митного тарифу. Окремі товарні позиції з цих розділів мають ключове значення для українського ринку: на м'ясо та молочні вироби – максимальні ставки, а на кокосові горіхи та кешью, – мінімальні. Імпортне мито на сільськогосподарську продукцію залишається досить високим, іноді перевищуючи митну вартість товарів, що створює обмежувальний ефект у торгівлі.

Останніми роками в Україні можна помітити поступове зменшення середнього рівня податків при імпорті, що свідчить про перехід від більш обережного до більш відкритого торговельного формату.

Митне-тарифне регулювання виступає головним інструментом управління зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання, що впроваджується через систему державних заходів, метою яких є контроль за потоками товарів через державний кордон. Головна мета такого регулювання полягає у використанні антидемпінгових та компенсаційних мит за для запобігання нечесній конкуренції та забезпечення справедливих умов для українських виробників. При цьому митні тарифи можуть бути адвалорними (визначаються як відсоток від ціни товару), специфічними (фіксована сума за одиницю товару) або комбінованими. До того ж, використання тарифних квот дає можливість імпортувати обмежену кількість товарів за зниженими ставками, що сприяє регулюванню внутрішнього ринку.

Зміст митно-тарифного регулювання включає в себе цілий комплекс дій. Вони охоплюють як процедуру віднесення товарів до певних категорій, так і встановлення їх митної вартості, а також використання різних митних формальностей. Класифікація товарів ґрунтується на товарній номенклатурі зовнішньоекономічної діяльності (ТНЗЕД). Вона служить фундаментом для визначення розмірів митних тарифів.

Визначення митної вартості здійснюється з використанням різних методів. Це може бути транзакційна вартість, або порівняння з ідентичними чи схожими товарами. Основні засади регулювання закріплено в міжнародних угодах, зокрема ГАТТ/СОТ. Це сприяє уніфікації та полегшенню процедури світовій торгівлі. Україна, як член СОТ, мусить дотримуватися цих принципів. Вони гарантують прозорість, недискримінацію, відповідність національному режиму та надання режиму найбільшого сприяння у митній політиці. [8, с. 132].

Автори також по-різному класифікують основні елементи митного регулювання. Мирончук В.М., Матвеев.М.Е., Голомша Н.Є. [25] розглядають митну політику як сукупність регламентованих процедур і визначають її складовими митний контроль, митне оформлення та порядок справляння митних платежів (перш за все мит, ПДВ і акцизів). Скибінський О.С. і Сивохіп П.С. [26] називають основними елементами встановлення тарифних ставок (мит і податків), організацію митного контролю та діяльність митних органів. У свою чергу, Захожай К. В., Рудик Н. В., Сивульська Н. М. [27] підкреслюють, що митне регулювання визначає правила переміщення товарів і послуг через кордон та забезпечує ефективну, прозору і справедливую систему оподаткування для суб'єктів ЗЕД. Автори Бороденко Т.М., Гапонюк М.А. [40] досліджують сутність митних платежів, підкреслюють їхню ключову фінансову роль у формуванні бюджету та забезпеченні суспільних потреб. Окрім фінансової, виділяють також захисну та регуляторну функції. У статті також оцінено вплив воєнного стану на динаміку митних платежів, а також проаналізовано структуру акцизного податку, ПДВ та податків на міжнародну торгівлю в контексті змін у цій динаміці.

Елементами митно-тарифного регулювання є:

Митний тариф — це впорядкований набір ставок ввізного мита, які застосовуються до товарів при їхньому ввезенні на митну територію України. Цей тариф базується на Українській класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД) і є основним інструментом регулювання зовнішньої торгівлі.

Митне декларування - це процес надання митним органам даних про товари, які перетинають кордон України. Ця інформація необхідна для ідентифікації товарів та нарахування відповідних податків і зборів.

Митні процедури - це набір правил, які регулюють переміщення товарів через митний кордон, включаючи різні варіанти, такі як ввезення, вивезення, транзит, тимчасове ввезення/вивезення тощо.

Товарна номенклатура зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД) - це система кодування товарів, яка використовується для визначення розміру митних платежів. Правильне визначення коду товару за цією класифікацією є надзвичайно важливим для точного розрахунку митних зборів.

Основні функції митно-тарифного регулювання (див. рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Функції митно-тарифного регулювання

Джерело: Розроблено автором на основі [7]

Фіскальна функція, реалізується саме у надходженні до державного бюджету мита та інших митних платежів. Стимулююча функція створює передумови для збільшення експорту та може передбачати пільгові ставки мита або звільнення від них. Регулювальна функція сприяє раціоналізації структури експорту та імпорту та допомагає зменшувати імпорт продукції, яка може

негативно впливати на національних виробників, і навпаки, стимулювати імпорт критично важливих товарів. Захисна функція передбачає запровадження бар'єрів, які обмежують доступ на вітчизняний ринок товарів, здатних нашкодити національним виробникам та спрямована на підтримку вітчизняного виробництва від недобросовісної конкуренції. Політична функція застосовується для здійснення економічного тиску на інші держави або, навпаки, для надання їм митних преференцій та допомагає державі вирішувати зовнішньополітичні завдання через митні інструменти.

Митно-тарифні інструменти є ключовими для державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, оскільки забезпечують бюджетну стійкість і формують сприятливі умови для міжнародної торгівлі. Завдяки їм підприємства можуть як захищати свій внутрішній ринок, так і розширювати його: підвищені імпорتنі мита слугують бар'єром проти дешевого імпорту, що допомагає вітчизняним виробникам зберегти конкурентні переваги. Водночас за рахунок участі у багатосторонніх угодах та режимах надання взаємних торговельних преференцій (ГСП) країна може застосовувати нульові або знижені митні ставки на експорт, відкриваючи доступ до нових ринків. Додатковими важелями підтримки можуть бути експортні субсидії й тарифні квоти, які зміцнюють позиції національних виробників на світовій арені. Крім того, систематичне планування зовнішньоекономічної політики у поєднанні із залученням фахівців з митного права допомагає оптимізувати митні платежі, знижуючи витрати та забезпечуючи дотримання законодавчих норм.

Регулювання митних тарифів, що орієнтоване на захист національного виробництва, водночас створює низку проблем та ризиків для бізнесу, особливо в сфері зовнішньоекономічної діяльності. Збільшені ставки ввізного мита на сировину та готову продукцію підвищують виробничі витрати і погіршують конкурентоспроможність кінцевих товарів. Жорсткі митні бар'єри обмежують асортимент імпорتنих товарів, що ставить споживачів у вузький вибір. Постійні зміни в митній політиці та коригування тарифів створюють економічну невизначеність, ускладнюючи довгострокове планування зовнішньоекономічної

діяльності. Крім того, складне законодавство й бюрократичні процедури затримують митне оформлення вантажів та збільшують витрати компаній.

В умовах глобалізації, для спрощення торгівлі та захисту національних інтересів, варто розглянути формування міжнародних митних союзів. Це дозволить узгодити митні правила, запровадити єдині стандарти, зменшити перешкоди в торгівлі та покращити логістику. Ефективність митно-тарифного регулювання, як інструменту економічного розвитку, залежить від здатності держави швидко реагувати на зміни в глобальній економіці, забезпечуючи гнучку, прозору та справедливую політику для всіх учасників ринку.

1.2 Механізм митно-тарифного регулювання

В умовах глобалізації Україна активно прагне стати невід'ємною частиною світової економіки, використовуючи свій потенціал у міжнародному поділі праці. Це передбачає необхідність особливо скеровувати зусилля на регулювання зовнішньоекономічної діяльності, де митно-тарифне регулювання виступає ключовим інструментом.

На сьогодні митно-тарифне регулювання є основою торговельної політики країни, оскільки спрямоване на охорону національної економіки, виконання зобов'язань за міжнародними угодами та підтримку стабільності у глобальній торгівлі. Ефективність цього механізму має вирішальне значення для формування цілісної митної політики, що забезпечує надходження бюджетних коштів, захист економічних інтересів держави та ефективне управління зовнішньою торгівлею.

З точки зору державного управління зовнішньоекономічною діяльністю, митно-тарифне регулювання входить до складу двох основних груп методів, поряд із нетарифними заходами. Митно-тарифне регулювання охоплює сукупність методів, за допомогою яких держава здійснює контроль над зовнішньоекономічними процесами (див. рис. 1.2).

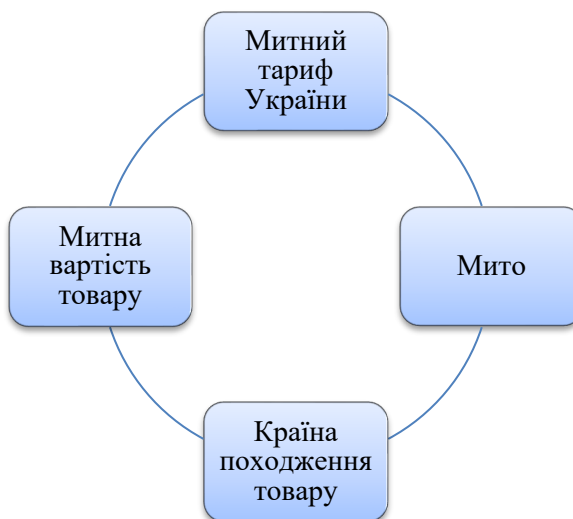

Рисунок 1.2 – Складові митно-тарифного регулювання

Джерело: розроблено автором на основі [9]

Складові митно-тарифного регулювання формують систему митно-тарифного регулювання, яка спрямована на реалізацію двох головних завдань: протекціоністського захисту національних виробників та фіскального забезпечення надходження коштів до бюджету.

Митний тариф України є невід’ємною частиною Закону Про Митний тариф України та містить перелік ставок загальнодержавного податку - ввізного мита на товари, що ввозяться на митну територію України і систематизовані згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД), складеною на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів [11].

Мито – це податок, який стягується з товарів та інших предметів, що перетинають митний кордон України. Існують три види ставок мита, що застосовуються до таких товарів: преференційні, пільгові та повні.

Спеціальне мито застосовується в таких випадках:

- для підтримки вітчизняних виробників;
- для захисту національних підприємств, коли імпорتنі товари завдають або можуть завдати істотної шкоди їхній діяльності;

– як превентивна міра проти учасників ЗЕД, що порушують економічні інтереси України;

– у відповідь на дискримінаційні або недружні дії інших держав, митних союзів чи об'єднань, які обмежують права та інтереси українських експортерів або імпортерів.

Антидемпінгове мито вводиться:

– відповідно до Закону України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» при завезенні товарів за демпінговими цінами, що шкодять вітчизняному виробництву;

– у випадку експорту з України за цінами значно нижчими, ніж у виняткових конкурентів, якщо це призводить до збитків для українських підприємств.

Компенсаційне мито застосовується:

- згідно із Законом України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» при ввезенні субсидованих товарів, що шкодять вітчизняному виробнику;

- коли українські товари експортуються з використанням прямих чи непрямих державних дотацій, які створюють нерівні умови та завдають шкоди конкурентам.

Митна вартість – це вартість товарів, що переміщуються через митний кордон України, яка визначається декларантом або митним органом на момент перетину кордону. Процедура визначення митної вартості та умови її застосування регулюються Митним кодексом України.

Декларант зобов'язаний задекларувати митну вартість товарів митному органу під час їх переміщення через кордон, подаючи декларацію митної вартості.

Митна вартість включає не лише суму, зазначену в інвойсі іноземного постачальника, але й усі додаткові витрати, які не увійшли в рахунок-фактуру, зокрема:

- витрати на транспортування, навантаження, розвантаження, перевезення та страхування до моменту перетину митного кордону України;
- комісійні та брокерські платежі, пов'язані з митним оформленням та іншими процедурами в країнах транзиту;
- платежі за використання прав інтелектуальної власності, які імпортер або експортер зобов'язаний сплатити безпосередньо чи опосередковано як умову ввезення чи вивезення.

Для регулювання імпорту та експорту товарів в Україну, а також для ведення статистики зовнішньої торгівлі, важливим є визначення країни походження товару. Це необхідно для застосування митних тарифів та інших заходів регулювання. Країною походження вважається країна, де товар був повністю вироблений або суттєво перероблений згідно з встановленими критеріями. При цьому, країною походження може бути група країн, митний союз, регіон або навіть частина країни, якщо це потрібно для точного визначення походження товару.

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності здійснюється насамперед за допомогою економічних та технічних інструментів, які поділяються на дві основні групи:

- Тарифні методи ґрунтуються на Митному тарифі України який затверджений Законом України «Про Митний тариф України» [11], а також Законами України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» [21], «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» [22] та «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» [23].
- Нетарифні методи охоплюють ліцензування, тарифні квоти, субсидування, ембарго (повне або часткове), національні та міждержавні технічні регламенти, обмеження щодо термінів розрахунків за зовнішньоекономічними контрактами та інші заходи.

Тарифні методи покликані підтримувати вітчизняне виробництво шляхом підвищення вартості імпортованих товарів і зниження мит на експорт, що безпосередньо впливає на рентабельність зовнішньоекономічних операцій.

Нетарифні методи мають обмежувальну спрямованість: вони можуть урізати обсяги імпорту певних товарів і послуг або взагалі забороняти їх ввезення.

Принципи тарифного регулювання ЗЕД за Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність»:

- Принцип юридичної рівності та недискримінації — усі учасники ЗЕД мають рівні права незалежно від форми власності; будь-які обмеження можуть вводитися лише на підставі закону.
- Принцип верховенства закону — правила ЗЕД встановлюються лише законами України, а не підзаконними актами чи місцевими рішеннями, які можуть порушувати їхні права.
- Принцип захисту інтересів учасників ЗЕД — держава гарантує рівний захист прав як українських, так і іноземних суб'єктів ЗЕД відповідно до національного законодавства та взятих міжнародних зобов'язань [24].

Рациональне визначення митних платежів і своєчасна адаптація системи митно-тарифного регулювання до сучасних викликів можуть значно покращити конкурентоспроможність українського виробництва, захистити споживачів від неякісної продукції та сприяти загальному економічному добробуту країни. Особливе значення має співпраця з зарубіжними партнерами в рамках СОТ, яка повинна бути взаємовигідною та забезпечувати швидке і адекватне впровадження заходів для захисту національних інтересів. Розвиток митної політики України відповідає міжнародним стандартам, що передбачає постійне вдосконалення усіх компонентів системи митно-тарифного регулювання, зокрема модернізацію митної інфраструктури і оптимізацію митних процедур.

Для ефективного функціонування системи митно-тарифного регулювання держава повинна гарантувати:

- гнучкість - швидке реагування на зміни в світовій економіці та міжнародній торгівлі;
- прозорість - зрозумілі та чітко визначені правила для всіх, хто займається зовнішньоекономічною діяльністю;
- справедливість - забезпечення однакових можливостей для всіх країн-партнерів у торгівлі;
- ефективність - зменшення часових та фінансових витрат на митні операції [1].

Важливим чинником стає розбудова розвиненої митної інфраструктури. Вона включає в себе передові технології, котрі забезпечують оперативне та результативне митне оформлення вантажів. Запровадження електронних систем подання декларацій, розширення систем контролю та автоматизація різноманітних процедур здатні значно підвищити ефективність роботи митних органів. В Україні митно-тарифне регулювання має бути орієнтоване на досягнення рівноваги між захистом національних пріоритетів та інтеграцією у глобальну економічну систему, що передбачає безперервний аналіз та оновлення митної політики.

У рамках розширення міжнародної торгівлі та зміцнення економічних зв'язків митно-тарифне регулювання слугує механізмом пристосування національної економіки до динаміки світового ринку. Завдяки йому держава може не лише адекватно відповідати на зовнішні виклики, але й активно створювати сприятливі умови для розвитку вітчизняного виробництва та поглиблення зовнішньоекономічних відносин. Це особливо важливо в умовах глобалізації, коли конкуренція на світових ринках загострюється, а торговельні бар'єри поступово зменшуються.

Ключовим елементом митно-тарифної політики є визначення раціональних митних ставок, які забезпечують захист внутрішнього ринку, не стримуючи при цьому зростання зовнішньоекономічної активності. Ці ставки мають бути збалансованими, відповідати міжнародним стандартам і нормам, що відкриває Україні шлях до ефективної інтеграції у глобальну економіку.

Крім того, одним із важливих напрямків є розробка та впровадження сучасних митних процедур, що враховують інноваційні технології та нові логістичні рішення. Це дозволить оптимізувати митне оформлення, скоротити час перетину кордону та знизити витрати підприємств. Впровадження електронного декларування й автоматизованих систем контролю може стати вирішальним чинником у підвищенні продуктивності роботи митних органів.

Налагодження митно-тарифної політики вимагає активної співпраці з міжнародними інституціями та іншими країнами для уніфікації митних стандартів і процедур. Ця гармонізація сприятиме формуванню єдиного економічного простору, де товари й послуги пересуватимуться без перешкод, сприяючи розвитку торгівлі та економічному зростанню. Митно-тарифне регулювання водночас служить інструментом захисту вітчизняного виробника й механізмом підтримки економічного розвитку та інтеграції України в глобальну економіку. Безперервне вдосконалення та адаптація цих інструментів до нових викликів є ключем до забезпечення довгострокової стабільності та процвітання.

1.3 Нормативно-правова база митно-тарифного регулювання в Україні

Україна, як незалежна держава, сформувала комплексну систему митно-тарифного регулювання, яка є важливою складовою її зовнішньоекономічної політики.

Ця система ґрунтується на низці ключових законодавчих актів, що визначають основні принципи та механізми митного регулювання:

- Митний кодекс України, який був прийнятий у 2012 році, є базовим законодавчим документом, який встановлює загальні правила митного контролю, оформлення, оподаткування та відповідальності у сфері митної справи. [10]. Митний кодекс України визначає порядок переміщення товарів через державний кордон, регламентує митні процедури, встановлює тарифні ставки та інші аспекти, пов'язані з митним регулюванням. Його прийняття було спрямоване на приведення

національного митного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів, зокрема тих, що діють у Європейському Союзі. Це дозволяє Україні ефективно інтегруватися у глобальну економічну систему та спрощує зовнішньоекономічну діяльність.

- Закон України "Про митний тариф України" (№ 2697-IX від 19.10.2022) - визначає структуру та порядок застосування митних тарифів, що регулюють ввезення та вивезення товарів через митний кордон. [11]. Закон визначає перелік ставок ввізного мита на товари, що імпортуються на митну територію України, систематизованих згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД).

- Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" (№ 959-XII від 16.04.1991) – є основним нормативно-правовим актом, що регулює зовнішньоекономічну діяльність в Україні. Він визначає правові та організаційні основи здійснення зовнішньоекономічної діяльності в Україні, спрямовані на вдосконалення регулювання всіх її форм — від зовнішньої торгівлі до науково-технічного співробітництва й надання послуг — відповідно до загальноприйнятих принципів і норм міжнародної торгівлі та взятих Україною зобов'язань. [12].

Оскільки Україна є членом СОТ з 2008 року, вона зобов'язана дотримуватися світових стандартів митного регулювання. Крім того, підписані Україною дво- і багатосторонні угоди також визначають напрямки її митної політики й процедур.

Митна політика України — це складова державної стратегії, що захищає національні інтереси та безпеку у політичній, економічній, соціальній і екологічній сферах. Вона формується на підставі урядових програм, партійних концепцій і громадських ініціатив. Необхідно розглянути основні принципи митно-тарифного регулювання:

- єдність митної політики. Митна політика вбудована узагальну зовнішню політику країни та здатна ставити пріоритети, що перевищують економічні вигоди, за умов дотримання міжнародних вимог.

- єдність державного регулювання ЗЕД. Згідно зі статтею 8 Закону «Про зовнішньоекономічну діяльність», різні державні інституції, включно з Верховною Радою, Кабінетом Міністрів та профільними міністерствами, функціонують на підставі єдиної нормативно-правової бази та узгоджених принципів. [12];
- єдиність тарифної політики визначає, що на всій митній території України застосовується єдиний тариф, із ідентичними ставками мита для всіх суб'єктів ЗЕД, сформований відповідно до міжнародних норм.
- єдність політики експортно-імпортного контролю. Законодавство встановлює загальні вимоги до переміщення товарів, передбачаючи також можливість введення обмежень або заборон з метою захисту національної безпеки та інтересів.
- єдність митної території підкреслює, що вся суверенна територія України, зокрема штучні острови та інші конструкції в економічній зоні, є єдиною митною зоною під юрисдикцією держави.
- принцип гармонізації та уніфікації митної справи України з міжнародними вимогами. Вступ до Світової організації торгівлі та інтеграція з європейськими економічними структурами зумовлюють уніфікацію митних правил, уникнення нетарифних бар'єрів та відповідність тарифів рекомендаціям організації;
- принцип захисту прав та інтересів учасників зовнішньоекономічної роботи. Країна забезпечує рівні можливості та судовий захист усім учасникам, а також можливість відшкодування збитків унаслідок неправомірних дій органів влади (стаття 56 Конституції України та стаття 34 Закону «Про зовнішньоекономічну діяльність»).
- принцип юридичної рівності, закріплений статтею 442 Конституції України, разом із заборонаю дискримінації, визначає чітке правило: держава не повинна безпідставно втручатися у сферу зовнішньоекономічної діяльності. Це означає, що ніхто не може бути обмежений у своїх правах або підданий дискримінації як учасник ЗЕД.

Однією з особливостей українського митного регулювання є складна товарна номенклатура, що створює ризики маніпуляцій із кодами для зниження податкових зобов'язань. Процес узгодження національного митного законодавства з європейськими стандартами ускладнюється акцентом на фінансовій ролі митниці, що часто гальмує інтеграцію з ЄС.

Для поглиблення інтеграції України до Європейського Союзу та посилення співпраці з провідними міжнародними економічними інституціями необхідно оновити національне законодавство. При цьому слід застосовувати лише ті митно-тарифні механізми, які відповідають нормам СОТ і вимогам ЄС, водночас захищаючи стратегічні інтереси України.

Вступ України до ЄС передбачає уніфікацію та регламентування митних процедур. Щоб скоротити час митного оформлення та усунути невідповідності в міжнародних практиках, доцільно впровадити такі заходи:

- створити єдину систему контролю експорту, імпорту та транзиту;
- запровадити єдину реєстрацію учасників ЗЕД в одній країні;
- забезпечити електронний доступ до оформлення всіх зовнішньоекономічних операцій;
- проводити всі перевірки одночасно й у єдиному місці;
- налагодити обмін електронними даними між учасниками ЗЕД;
- використовувати автоматизований ризик-аналіз для вибору вантажів для контролю;
- централізувати процеси нарахування, повернення та звільнення від митних платежів;
- впровадити єдине електронне середовище для подання митних декларацій;
- організувати обмін інформацією між митними пунктами пропуску в ЄС у електронному форматі.

Запропоновані заходи сприятимуть створенню сприятливих умов для довгострокового економічного зростання, максимально використовуючи наявні

конкурентні переваги та ресурси. Вони стануть основою для національної програми, яка спрямована на підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки та активізацію міжнародної співпраці з урахуванням державних інтересів.

Митно-тарифна політика України відіграє важливу роль у розвитку економіки та її інтеграції в глобальні ринки. Подальша модернізація правової бази, приведення норм у відповідність до світових стандартів і реформування митних органів зміцнять економічну безпеку країни та сприятимуть розширенню зовнішньоекономічних зв'язків.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

2.1 Історія розвитку митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України

Митна справа в Україні має давню історію, що сягає корінням у часи античності. Понад 2500 років тому, коли приватні торговці та мандрівники почали перетинати кордони міст-держав, виникла потреба у митних зборах. Міста, зацікавлені у частині прибутків від торгівлі, почали облаштовувати порти та створювати перші митниці.

У період з VII по V століття до нашої ери на півдні сучасної України виникли давньогрецькі міста-держави, відомі як поліси. Серед найважливіших були Тіра, розташована біля гирла Дністра; Ольвія Понтійська, що знаходилася на березі Дніпро-Бузького лиману; Херсонес Таврійський, який розкинувся на Гераклейському півострові в південно-західному Криму; Феодосія та Пантікапей, що процвітали у східній частині Криму; а також Гермонасса і Фанагорія на Таманському півострові. Ці поліси існували понад тисячу років, а деякі, як, наприклад, Пантікапей (сучасна Керч), продовжують існувати й донині, хоча й у зміненому вигляді.

Поліси були самоврядними громадами, де найвища влада належала народу. Посадовці та судді обиралися на зборах, у яких брали участь лише повноправні чоловіки. Громадяни також затверджували перелік і розмір податків та зборів. Основними джерелами державних доходів були митні та торговельні збори, що дозволяло уникати прямого оподаткування громадян.

Існували різні види мит: плата за використання портової інфраструктури, яка стягувалася навіть з транзитних вантажів (елліменіон, порторія), а також експортно-імпортні мита, що залежали від виду та обсягу товарів. Наприклад, при

вивезенні пшениці з Боспору стягувалося мито у розмірі 3,33% від вартості (тридцятье). За право торгівлі в місті стягувалося торговельне мито, а значні угоди купівлі-продажу потребували засвідчення у ринкового інспектора (агораном).

Контроль за митними зборами та торговельними операціями здійснювали магістрати, яких обирали на рік (наприклад, агораномі, колегії Дев'яти і Семи в Ольвії). У боспорських портах за митну справу відповідали елліменності, які вели митну статистику у спеціальних списках (апографах). Діюкети, яких обирали на п'ять років, займалися фінансовим пост-аудитом, зокрема й у сфері мит та податків. У монархічному Боспорі фіскальними питаннями займалася колегія економів, підпорядкована високопоставленому чиновнику – начальнику звітів. Однак, власної державної митної служби не існувало. Право на збір податків і зборів, у тому числі й митних, передавалося приватним об'єднанням – колегіям відкупників телонів, що було поширеною практикою, відомою з Біблії. Одним з найвідоміших таких відкупників був Левій Матвій, син Алфея, який, почувши слова Ісуса, покинув свою справу і став його учнем [13].

Важливим історичним свідченням є те, що торгова угода 911 року між київським князем Олегом і Візантією містила положення про митні відносини. Цікаво, що в Київській Русі діяло право безмитної торгівлі, що дозволяло купцям не сплачувати збори. Це вказує на існування розвиненої системи оподаткування, яка включала різноманітні платежі: мито за перевезення товарів, збори за використання річок, складських приміщень, ринків, а також плату за зважування, вимірювання та навіть судові мита, розмір яких коливався від 5 до 80 гривень [14, с. 113].

У 1288 році було прийнято Острозький митний статут, що регулював торгівлю з купцями з Баварії, Польщі, Чехії, Австрії та Київської Русі. Це свідчить про те, що українські митні органи дотримувалися європейських стандартів і діяли в єдиному правовому полі з країнами Західної Європи. У передмістях Києва, Вишгорода та інших містах Київського князівства будувалися укріплення, де князівські урядники збирали мито за перевезення товарів і худоби. Згідно з легендами, захист кордонів держави був доручений таким героям, як Добриня

Микитич, Ілля Муромець та Олексій Попович [15, с. 26]. За часів Литовсько-польської унії в Україні діяла розгалужена система митних зборів з чітко визначеними ставками на імпорту та експорту. Прикордонне мито, відоме як "цло", стягувалося митниками в спеціальних установах – митних коморах.

Період Гетьманщини, особливо за часів Богдана Хмельницького, відзначився значним прогресом у митній справі. У квітні 1654 року було запроваджено два нових мита для зовнішньої торгівлі: "індукта"; (на імпорту) та "евекта"; (на експорту), обидва у розмірі 2%. Ці заходи сприяли розвитку міжнародної торгівлі, базуючись на ліберальних принципах [16, с. 164–167].

Епоха Великих географічних відкриттів та приплив дорогоцінних металів до Європи спровокували інфляцію, що, в свою чергу, стимулювала розвиток товарно-грошових відносин та дала імпульс світовій торгівлі, створивши матеріальну базу для розширення торговельних зв'язків. Це призвело до появи різноманітних нових товарів та ринків.

Зі збільшенням обсягів міжнародної торгівлі виникла потреба у впорядкуванні митного регулювання, що призвело до створення відповідних адміністративних механізмів. Головним інструментом став митний тариф, який став базовим засобом контролю за зовнішньоекономічними операціями. У цей час лідируючі позиції в торгівлі займали Голландія, Португалія, Англія та Іспанія, тоді як Франція і Німеччина залишалися менш активними. В IX столітті митно-тарифне регулювання вийшло на новий рівень: митні ставки використовувалися вже не лише для наповнення державної скарбниці, а й як протекціоністський захід, що оберігав національну економіку під час промислової революції. До кінця XIX століття більшість суверенних держав сформували потужні важкі галузі, зокрема військово-промислові та машинобудівні, які значною мірою захищалися митними бар'єрами.

Мито – це непрямий податок, який додається до вартості імпортованих товарів. Його сплачує покупець, оскільки він включений у ціну товару при перетині кордону [5]. Митна система використовує мито як один з інструментів регулювання

торгівлі, поряд з акцизами, ПДВ та платою за митне оформлення. Всі ці платежі збільшують кінцеву вартість товарів, як імпортованих, так і вітчизняних.

Існують різні теорії щодо походження слова "мити". К. Колесников вважає, що воно походить від давньонімецького слова "myto", що означає "збір" [4]. Інші дослідники стверджують, що термін має слов'янське коріння, де "мити" означає "збирати". У давнину "мити" було внутрішнім податком, наприклад, платою за проїзд, а "тамга" використовувалася для оподаткування зовнішньої торгівлі.

Простота стягнення мита сприяла його ранньому виникненню та розвитку в умовах формування міжнародної торгівлі.

Важливим етапом стало прийняття IV Універсалу Українською Центральною Радою 9 січня 1918 року. Цей документ проголосив незалежність України та визначив основні принципи державного устрою, включаючи економічну та торговельну політику. Універсал передбачав державний контроль над ключовими секторами торгівлі та використання доходів від них на користь громадян, а також регулювання міжнародної торгівлі державою [15].

Слід зазначити, що українські митники мають значний досвід, набутий за часів радянської системи. Багато з них сумлінно виконували свої обов'язки. Однак, до незалежності України митні органи були обмежені у своїх повноваженнях, не мали чіткої структури управління та діяли під централізованим контролем.

Для розвитку сучасної митної системи України корисним є досвід нових країн-членів ЄС з Центральної та Східної Європи. Це передбачає встановлення низьких митних тарифів на більшість товарів, особливо на сировину, та посилення захисту сільськогосподарської продукції та окремих галузей промисловості. Важливо також впровадити ефективну систему аналізу ризиків для боротьби з митними порушеннями. Крім того, спрощення товарної номенклатури, як це роблять Японія, Китай чи США, сприятиме прозорості та зменшенню випадків неправильного декларування.

2.2. Оцінка впливу митно-тарифного регулювання на зовнішньоекономічну діяльність

Становлення системи митно-тарифного регулювання в Україні почалося з моменту здобуття незалежності у 1991 році. Цей процес був зумовлений скасуванням державної монополії на зовнішню торгівлю та переходом до нових принципів управління зовнішньоекономічною діяльністю. У 1993 році було запроваджено Єдиний митний тариф, рівень митних зборів якого відповідав тодішній відкритості української економіки. Протягом 1995-2008 років структура митного тарифу зазнала значних змін. Зокрема, у 1998 році суттєво зменшилася частка комбінованих митних ставок – з 19,5% до 3,7%. За період з 1994 по 2001 рік Єдиний митний тариф був змінений українським законодавством майже повністю (на 95%).[17, с. 150]. Необхідність розробки нового Митного тарифу була викликана відсутністю чіткого та систематизованого переліку ставок ввізного мита, як це передбачалося Законом України "Про Єдиний митний тариф", а також використанням застарілої системи кодування товарів, яка вже практично не застосовувалася у світі. При розробці нового проекту Митного тарифу України враховувалися законодавчі акти, що визначали засади зовнішньоекономічної діяльності та митно-тарифної політики, принципи, викладені в Концепції трансформації митного тарифу на 1996–2005 роки (відповідно до вимог ГАТТ/СОТ), а також діючі ставки ввізного мита та тенденції імпорту товарів за період 1996–1998 років.

На початку 2000-х років Україна активно реформувала митне регулювання. 1 липня 2001 року набув чинності новий Митний тариф, спрямований на:

- використання митних інструментів для поповнення бюджету та захисту внутрішнього ринку;
- узгодження ставок мита з міжнародними зобов'язаннями (ГАТТ/СОТ) та Концепцією трансформації митного тарифу;

- впровадження сучасної системи класифікації товарів (Гармонізована система 1996 року);
- оптимізацію митних ставок та усунення технічних неточностей.

У 2002 році було прийнято новий Митний кодекс, який впроваджував нові підходи до митної оцінки, тарифних преференцій та визначення країни походження товарів. Реформи були тісно пов'язані з процесом вступу України до СОТ. Попри зниження середньої ставки ввізного мита до 10% у період з 2002 по 2004 рік, залишалися проблеми з надмірною деталізацією ставок, що дозволяло імпортерам ухилятися від сплати податків шляхом маніпулювання класифікацією товарів. Значні відмінності в митах на готову продукцію та комплектуючі стимулювали імпорт комплектуючих та тіньове виробництво.

Крім того, широке застосування податкових пільг для спеціальних економічних зон, територій пріоритетного розвитку та окремих галузей (суднобудування, автомобілебудування тощо) негативно впливало на ефективність митних ставок. Це призводило до імпорту товарів, які вже вироблялися в Україні, під виглядом інвестиційних проектів, що користувалися пільговим режимом.

У 2001-2002 роках значні суми ввізного мита умовно нараховувалися на товари, що імпортувалися через спеціальні економічні зони та території пріоритетного розвитку, що свідчило про значні обсяги пільгового імпорту. У 2003 році середня ставка ввізного мита становила 10,54%, з помітно вищою ставкою на сільськогосподарську продукцію (19,96%) порівняно з промисловими товарами (8,32%).

У 2004 році Україна активно працювала над адаптацією свого Митного тарифу до вимог вступу до Світової організації торгівлі (СОТ). Було розглянуто 34 законопроекти, що стосувалися зміни ставок ввізного мита на сільськогосподарську та продовольчу продукцію, щоб виконати взяті на себе зобов'язання. З ініціативи Кабінету Міністрів, Міністерство економіки та Держмитслужба розробили законопроект, спрямований на оновлення класифікації

Митного тарифу відповідно до міжнародної Гармонізованої системи опису та кодування товарів 2002 року[18].

Однак, запропоновані в законопроекті ставки мита не відрізнялися від діючих, що створювало ряд проблем. Зокрема, деякі ставки були надмірно високими, існувала надмірна деталізація та диференціація ставок на схожі товари, що сприяло ухиленню від сплати податків, а також виникали труднощі з застосуванням специфічних ставок через невідповідну базу оподаткування.

У 2005 році було вжито заходів для покращення митно-тарифного регулювання, зменшення податкового тиску, забезпечення прозорих умов для зовнішньої торгівлі, стабілізації споживчого ринку та виконання зобов'язань перед СОТ. Це призвело до зниження та спрощення ставок ввізного мита. В результаті, структура Митного тарифу змінилася: адвалорні ставки становили 92,5%, специфічні – 5,8%, а комбіновані – 1,7%. Середня ставка Митного тарифу у 2005 році склала близько 5,32%.

Реформи митного законодавства, зокрема розширення переліку товарів з нульовою ставкою ввізного мита, а також зрівняння пільгових та повних ставок для більшості товарних позицій 90% товарних кодів Митного тарифу, позитивно вплинули на детінізацію зовнішньоекономічної діяльності. Структура Митного тарифу залишалася відносно незмінною протягом 2007 року. Завдяки цим змінам, середнє значення ввізного мита знизилося більш ніж наполовину, досягнувши 5,37% на кінець 2007 року (порівняно з 2004 роком). При цьому, продовольчі товари обкладалися митом в середньому за ставкою 9,94%, а промислові – 4,37% [19, с. 75].

У 2021 році Уряд схвалив законопроект, який передбачав уніфікацію ставок ввізного мита на окремі товари, класифіковані за хімічним складом, ступенем обробки, технічними характеристиками тощо. Метою цієї уніфікації було спрощення процедур класифікації товарів та прискорення митного оформлення.

У 2022 році Верховна Рада ухвалила нову редакцію Митного тарифу України, котра набула чинності з 1 січня 2023 року. Закон № 2697-IX, затверджений Президентом, був розроблений за участю Державної митної служби та

Міністерства економіки й упорядкував ставки ввізного мита відповідно до УКТ ЗЕД на основі сьомої редакції Гармонізованої системи опису та кодування товарів 2022 року.

Упродовж першої половини 2023 року, незважаючи на війну та ускладнення експорту зерна, зовнішньоторговельна активність України почала відновлюватися. Втім, через пошкоджені порти та інші логістичні проблеми дефіцит торгового балансу зріс понад 11 млрд доларів, що на 317 % перевищує показник аналогічного періоду 2022 року. Експорт до країн ЄС упав на 10 %, головним чином через зниження поставок сільськогосподарської продукції та інших товарних груп.

У 2023 році було тимчасово скасовано всі мита, передбачені Угодою про асоціацію з ЄС. Це включало скасування мит на промислові товари, які мали бути поступово скасовані до кінця 2022 року, а також призупинення дії системи мінімальних цін на імпорт фруктів та овочів.

Завдяки цим нововведенням Україна змогла привести свою митно-статистичну систему у відповідність із міжнародними методиками та стандартами класифікації, уніфікувати зовнішньоторговельну документацію та спростити процедуру митного оформлення товарів.

Митне-тарифне регулювання – важливий інструмент державної політики у сфері зовнішньої торгівлі. Особливо актуальний для України в умовах євроінтеграції та глобальних економічних викликів. Експортно-імпортні операції, що впливають на валютні резерви, стабільність гривні та економічний розвиток, є ключовими для економічної стратегії країни.

Митно-тарифне регулювання є важливим елементом державної політики, що визначає умови зовнішньої торгівлі. В контексті інтеграції до Європейського Союзу та нестабільної глобальної економіки, ефективне використання цих механізмів є критично важливим для економічного розвитку.

Експортно-імпортні операції визначають економічну стратегію держави, формують валютні резерви, впливають на стійкість національної валюти та загальний темп економічного зростання.

За січень–лютий 2025р. експорт товарів становив 6288,1 млн.дол. США, або 87,0% порівняно із січнем–лютим 2024р., імпорт – 11302,5 млн.дол., або 112,3%. (див. рис. 2.1).

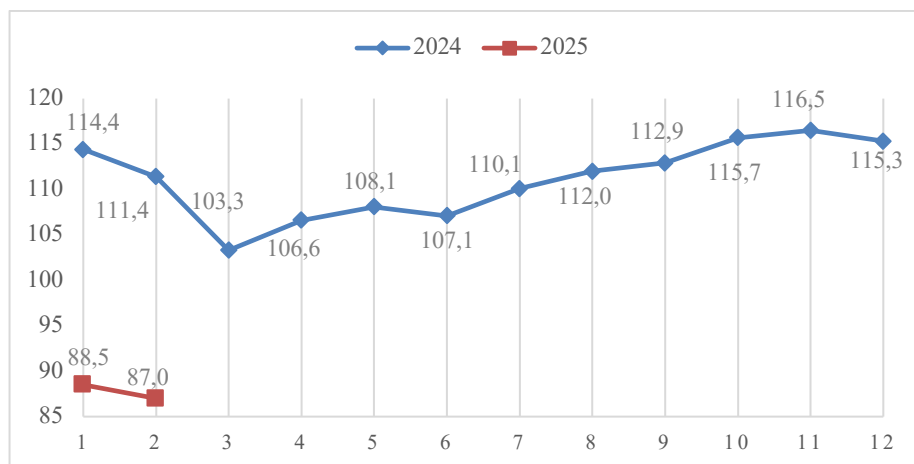

Рисунок 2.1 – Темпи зростання (зниження) експорту товарів за період 2024-2025 рр., у % [20]

Найбільше зростання експорту спостерігалось в категорії електричних машин, яке склало 6,7 %. Водночас поставки чорних металів та зернових культур впали на 19,7 % і 20,5 % відповідно. Крім того, експорт жирів і олій тваринного або рослинного походження знизився на 11,9 %. Це підкреслює необхідність підтримки вітчизняного експорту (через тарифні пільги, пошук нових ринків, логістичні стимули) та водночас переходу на більш збалансовані моделі зовнішньоекономічних операцій. На початку 2025 року імпорт відзначився ще більшим прискоренням: у січні та лютому виріс майже на 9–12 % порівняно з аналогічними місяцями 2024 року (див. рис. 2.2).

Імпорт зріс насамперед у таких групах товарів: електричні машини — на 75 %, ядерні реактори, котли та інше устаткування — на 3 %, а також мінеральні палива, нафта й нафтопродукти — на 6,2 %. Імпортні закупівлі в Україні у 2024 році загалом демонстрували стійке зростання: після короткочасного спаду в лютому, обсяги швидко відновилися й протягом решти року трималися на рівні +9–11 % до минулорічних показників. Початок 2025 року відзначився ще більшим прискоренням імпорту. Така тенденція вказує на посилення попиту на зовнішні товари та може приводити до подальшого поглиблення торговельного дефіциту,

якщо експорт не зростатиме зі схожим темпом. Для збалансування зовнішньоторговельного балансу слід розглянути як підтримку вітчизняного виробництва, так і заходи з оптимізації імпорتنих потоків.

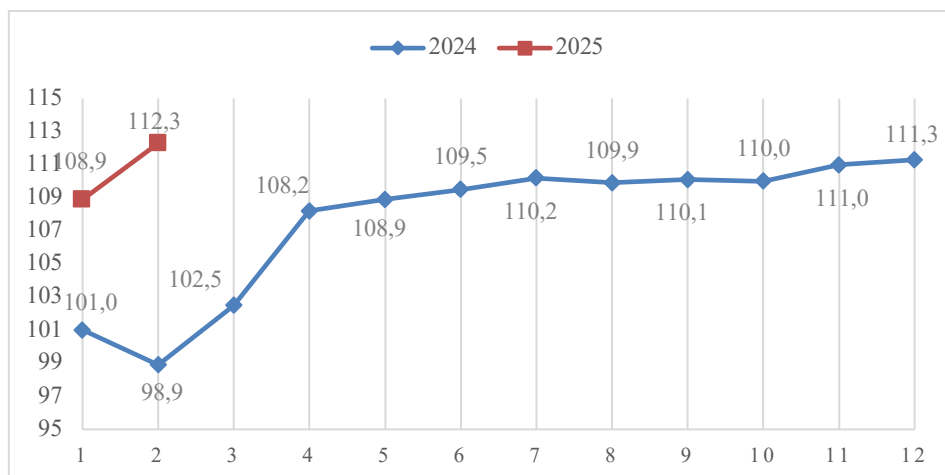

Рисунок 2.2 – Темпи зростання (зниження) імпорту товарів за період 2024-2025 рр., у % [20]

Негативне сальдо зовнішньої торгівлі України в січні–лютому 2025 року, яке склало 5 014,4 млн дол. США порівняно з 2 838,9 млн дол. у аналогічному періоді 2024 року, свідчить про те, що темпи зростання імпорту значно перевищили падіння експорту [20]. Головними факторами цього явища стали зростання внутрішнього попиту (зокрема на енергоносії та товари військового призначення), розширення пільгових митних режимів для аграрного експорту та посилена потреба у товарах, необхідних для підтримки економіки під час війни.

Коефіцієнт покриття експортом імпорту становив 0,56 (за січень–лютий 2024р. – 0,72) [20]. Таким чином, падіння коефіцієнта покриття з 0,72 до 0,56 яскраво ілюструє зростаючий розрив між експортними та імпортними операціями України та вказує на необхідність корекції зовнішньоторговельної та промислової політики.

Торговельне сальдо зросло з –2 838,9 млн дол. у січні–лютому 2024 року до –5 014,4 млн дол. у 2025-му, тобто практично подвоїлося. Головна причина — імпорт зріс на 12,3 %, тоді як експорт скоротився на 13 % порівняно з минулим роком. Коефіцієнт покриття експортом імпорту упав із 0,72 до 0,56, що свідчить: на кожний долар імпорту Україна заробляє лише 56 центів від експорту. Імпорт

концентрується в дорогих технологічних і енергетичних групах (електричні машини +75 %, ядерні реактори та котли +3 %, нафта й нафтопродукти +6,2 %),

– тоді як основні експортні групи (чорні метали, зернові, жири та олії) демонструють значні падіння (від –11,9 % до –20,5 %). Така структурна диспропорція загрожує відтоком валюти, нарощенню зовнішнього боргу й послабленню національного платіжного балансу. Погіршується фіскальна можливість митних надходжень: при зростанні імпорتنих обсягів система митно-тарифного регулювання все менше компенсує дефіцит.

2.3 Аналіз динаміки зовнішньої торгівлі України в контексті митно-тарифного регулювання

Щоб зрозуміти, як війна вплинула на зовнішню торгівлю України, потрібен всебічний аналіз, який враховує економічні та політичні аспекти. Військові дії суттєво змінили структуру експорту та імпорту, вплинувши на обсяги та напрямки торгівлі.

Війна змусила Україну переглянути стратегії зовнішньої торгівлі, шукати нові ринки та диверсифікувати торговельні шляхи. Зміни в митних правилах та міжнародні санкції також вплинули на торгівлю. Цей аналіз дозволяє оцінити, наскільки ефективною є торговельна політика України в умовах глобальних економічних труднощів.

Аналіз показників міжнародної торгівлі України (табл. 2.1) свідчить, що після зростання зовнішньоторговельного обороту до 141,5 млрд дол. у 2021 р. (+40 %), внаслідок пандемії COVID-19 та початку війни в Україні він упав до 104,3 млрд дол. у 2022 р. (–26 %) – найгірший показник із початку збройного вторгнення. У 2023 р. відбулося подальше скорочення до 99,4 млрд дол. (–4 %), з дефіцитом товарної торгівлі в 27,5 млрд дол. У 2024 р. відзначено відновлення обсягу до 112,3 млрд дол. (+13 %), передусім завдяки зростанню імпорту на 11 % і поступовому відновленню експорту (+15 %).

Війна в Україні спричинила різке скорочення аграрного експорту та дисбаланс торговельного балансу, а також стимулювала державу і партнерів (насамперед ЄС) до запровадження преференційних митних режимів: автономні торговельні заходи (АТМ) ЄС з 2022 р. та продовження нульових мит до 5 червня 2025 р. для більшості товарів із України.

Таблиця 2.1– Загальні показники зовнішньої торгівлі України у 2020-2024 роках[28]

Роки	Товарообіг		Експорт		Імпорт		Сальдо, млрд.дол
	млрд.дол	Темп приросту	млрд.дол	Темп приросту	млрд.дол	Темп приросту	
2020	103,36	-6%	49,32	-2%	54,03	-10%	-4,71
2021	141,52	40%	68,24	38%	73,28	35%	-5,04
2022	104,34	-26%	44,80	-34%	59,54	-18%	-14,74
2023	99,4	-4%	36	-19%	63,5	6%	-27,5
2024	112,3	13%	41,6	15%	70,7	11%	-29,1

У 2020 р. торгівля знизилася через COVID-19. Пік зростання у 2021 р. (+40 %) відновив показники до довоєнного рівня, але вже у 2022 р. вплив повномасштабного вторгнення РФ поглибив спад до -26 % (до 104,3 млрд дол.). У 2023 р. тривав дефіцит торгового балансу (-27,4 млрд дол.) через стрімке падіння експорту (-19 %) і лише помірне зростання імпорту (+6 %). У 2024 році товарообіг України склав \$112,3 млрд, що на 13% перевищує показник 2023 року. Найбільшими імпортерами в Україну були Китай, Польща та Німеччина, а найбільше українських товарів було експортовано до Польщі, Іспанії та Німеччини. При цьому, значну частину імпорту (81%) склав оподаткований імпорт, обсяг якого досяг \$57,4 млрд. Податкове навантаження на кожен кілограм оподаткованого імпорту зросло на 5% у порівнянні з попереднім роком, досягнувши 0,51 дол/кг.

Таблиця 2.2 – Аналіз товарної структури зовнішньої торгівлі України у
2021-2024 роках [28]

Групи товарів	2021		2022		2023		2024	
	Імпорт, млрд.дол	Експорт, млрд.дол	Імпорт, млрд.дол	Експорт, млрд.дол	Імпорт, млрд.дол	Експорт, млрд.дол	Імпорт, млрд.дол	Експорт, млрд.дол
машини, устаткування та транспорт	23,3	6,1	16,0	4,2	19,8	2,9	25	3,5
продукція хімічної промисловості	14,5	3,9	9,6	1,8	11,0	1,1	11,7	- (5,1)
паливно- енергетичні	14,9	0,8	17,1	1,1	10,3	0,4	8,9	0,2
продовольчі товари	7,7	27,7	6	23,4	7	21,8	7,6	24,6
метали та вироби з них	4,4	16,0	2,6	6,0	3,3	3,8	3,8	4,4

Після значного зростання у 2021 році (23,3 млрд дол.), імпорт машин, устаткування та транспорту суттєво скоротився у 2022 році (16,0 млрд дол.), що пов'язано з початком повномасштабного вторгнення та руйнуванням економічних зв'язків. У 2023 році спостерігається відновлення імпорту (19,8 млрд дол.), а у 2024 році - подальше зростання (25 млрд дол.), що свідчить про потреби відновлення виробничих потужностей та транспортної інфраструктури. Експорт навпаки, стабільно скорочується з 6,1 млрд у 2021 р. до 3,5 млрд у 2024 р.

Імпорт продукції хімічної промисловості мав певне зростання у 2021 році (14,5 млрд дол.), потім знизився у 2022 році (9,6 млрд дол.) та знову показав зростання у 2023 році (11,0 млрд дол.) і незначне зростання у 2024 році (11,7 млрд дол.). Експорт просів до 1,1 млрд у 2023 р., проте завдяки частковому відновленню попиту у 2024 р. зріс до 5,1 млрд.

Паливно-енергетичні товари після піку у 17,1 млрд у 2022 р. знизилися до 8,9 млрд у 2024 р. Експорт паливно-енергетичних товарів залишається на низькому рівні протягом усього періоду та демонструє тенденцію до зменшення.

Імпорт продовольчих товарів коливається у межах 6–7,7 млрд, у 2024 р. трохи зріс до 7,6 млрд. Експорт продовольчих товарів є незмінно високий — від 27,7 млрд у 2021 р. до 24,6 млрд у 2024 р. та демонструє відносну стабільність, незважаючи на війну.

Імпорт металів та виробів з них знизився з 4,4 млрд у 2021 р. до 2,6 млрд у 2022 р., але у 2024 р. зріс до 3,8 млрд. Експорт металів та виробів з них впав із 16,0 млрд у 2021 р. до 3,8 млрд у 2023 р., потім дещо відновився до 4,4 млрд у 2024 р. Металургія зазнала суттєвого удару через втрату потужностей і логістичні проблеми, але у 2024 р. інтерес іноземних партнерів і часткове відновлення виробництва дали змогу трохи підняти експорт.

Україна дедалі більше імпортує готової техніки, в той час як власний машинобудівний експорт слабшає — ознака низької конкурентоспроможності та відсутності інвестицій у модернізацію галузі. Галузь хімічної промисловості пережила кризу імпортозаміщення під час 2022–2023 рр., але у 2024 р. відновила експортні постачання — можливо, завдяки перенаціленню на висококомпонентні хімічні продукти. Відновлення імпорту енергоносіїв (особливо газу й нафти) демонструє посилену залежність від закупівель на світовому ринку, а експортні можливості галузі майже зникли через руйнування інфраструктури й переорієнтацію на внутрішнє споживання. Аграрний сектор залишається локомотивом зовнішньоторговельного обороту: незважаючи на війнні виклики, Україна утримує значний продовольчий експорт із профіцитом торгового балансу. Металургія зазнала суттєвого удару через втрату потужностей і логістичні проблеми, але у 2024 р. інтерес іноземних партнерів і часткове відновлення виробництва дали змогу трохи підняти експорт. Для збалансування торгівлі необхідно поєднати стимулювання високотехнологічного експорту (машинобудування, хімія, метали) з диверсифікацією енергопостачання та підтримкою аграрного експорту, одночасно вдосконалюючи митно-тарифні режими задля захисту стратегічних галузей.

Україна продовжує активно торгувати з Європейським Союзом, де основні обсяги експорту припадають на: Польщу, Нідерланди, Німеччину, Італію та Іспанію, а також Китай, Туреччина та Єгипт. Розглянемо динаміку експорту товарів до країн-партнерів (див. рис. 2.3).

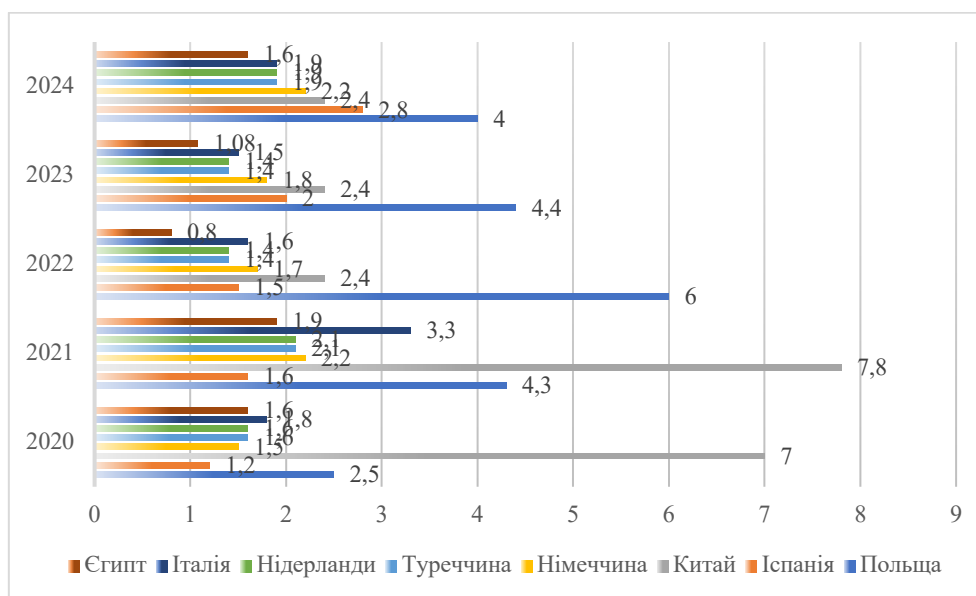

Рисунок 2.3 – Динаміка експорту товарів до основних країн-партнерів у 2020-2024 рр., млрд.дол [29]

Структура експорту України за 2020–2024 рр. до основних партнерів зазнала суттєвих змін під впливом пандемії, війни та переорієнтації логістичних маршрутів. Експорт до Польщі, традиційного лідера, досяг піку в 2022 р., але знизився після часткового відновлення морських шляхів і зріс внутрішній фокус на європейський ринок у 2024 р. Зростання експорту до Іспанії в останні два роки свідчить про диверсифікацію ринків. Китай, попри свою вагомую частку в 2020–2021 рр., втратив переваги через логістичні труднощі, натомість експорт до Німеччини в 2024 р. повернувся до рівнів довоєнного 2021 р. За Туреччиною і Нідерландами спостерігається відносна стабільність, а експорт до Італії та Єгипту пережив тимчасові спади, але в 2024 р. також відновився. Тенденції експорту України свідчать про поступову диверсифікацію ринків та переорієнтацію на ЄС як головний торговельний майданчик. Польща, Іспанія та Німеччина залишаються ключовими партнерами, завдяки преференціям ЄС та відновленню логістики. Падіння експорту до Китаю та Єгипту в перші роки війни було майже нейтралізоване зусиллями аграрного сектора та відновленням морських шляхів. Проте для довгострокової стабілізації варто прискорити модернізацію промисловості та розвивати альтернативні маршрути доставки.

Динаміка імпорту товарів із основних економічних партнерів відображає структурні зміни в попиті внутрішнього ринку України, а також вплив глобальних і локальних шоків (пандемія, війна, логістичні перебої). Аналіз імпортних потоків за 2020–2024 роки дозволяє виявити, які країни забезпечують основні поставки критичних товарів та як змінювалися обсяги закупівель у відповідь на зовнішні виклики(див. рис. 2.4).

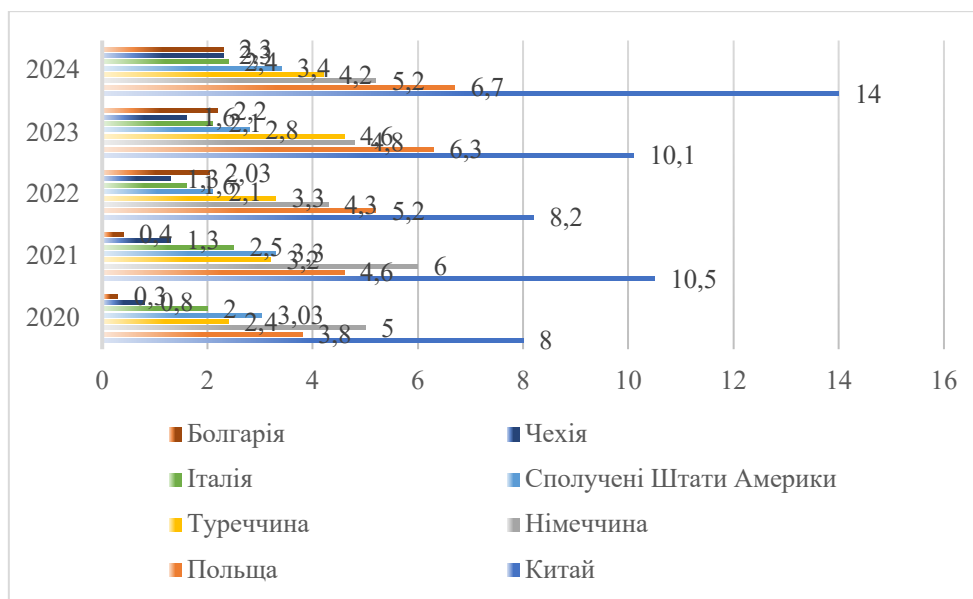

Рисунок 2.4 – Динаміка імпорту товарів з основних країн-партнерів у 2020–2024 рр., млрд.дол[29]

Незважаючи на спалах COVID-19 і логістичні проблеми у 2022 р., у 2023–2024 рр. Україна суттєво збільшила закупівлі з КНР. Це свідчить про важливість Китаю як джерела промислової та електронної продукції. Імпорт із Польщі демонструє найстабільніший приріст, підтверджуючи роль цієї країни як головного логістичного партнера для України. Німеччина поступово відновлює обсяги після спаду, що говорить про оживлення двосторонньої торгівлі. Туреччина та Чехія нарощують експорт до України, особливо в сегментах будівництва та машинобудування. Це свідчить про успішну диверсифікацію постачальників. Після короткочасного зниження закупівель у 2022 р. обсяги імпорту з США підтверджують українську потребу в технологічних і військових товарах. Різкий стрибок імпорту з Болгарії у 2022 р. пояснюється переорієнтацією маршрутів через

Чорноморський і Дунайський коридори, а також зростанням закупівель нафтопродуктів.

Польща, Чехія та Болгарія залишаються ключовими транзитними країнами; варто інвестувати в інфраструктуру на західних кордонах та портах Дунайської системи. Висока залежність від Китаю вимагає розвитку імпортозаміщення у високотехнологічних секторах та переорієнтації на європейських партнерів. Необхідно укріплювати торговельні угоди з США та Туреччиною для забезпечення стабільності поставок критичних товарів. Різкі коливання поставок нафтопродуктів через Болгарію підкреслюють потребу в довгострокових контрактах та розвитку альтернативних енергетичних маршрутів. З огляду на зміни у товарній структурі імпорту, доцільно адаптувати ставки та процедури для стимулювання імпортозаміщення та захисту національних виробників.

РОЗДІЛ 3

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1 Зарубіжний досвід митних реформ країн ЄС в контексті застосування у вітчизняній практиці

Інтеграція України до Європейського Союзу вимагає комплексного підходу, який враховує як економічні, так і політичні реалії країни. Хоча необхідно адаптувати перевірені європейські практики до українських умов, досвід реформування митних систем інших країн ЄС є надзвичайно цінним. Ефективне реформування митниці дозволить оптимізувати витрати та досягти максимальних результатів у процесі євроінтеграції, забезпечивши Україні повноправне членство в ЄС. Підписання Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 році започаткувало глибоку трансформацію зовнішньоекономічної діяльності України, зокрема через створення зони вільної торгівлі, що стало ключовим напрямком соціально-економічних реформ.

Означені реформи представляють собою комплексну систему, чітко визначаючи етапи перетворень, де реформування митниці виступає складовою частиною державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. З огляду на це, ключовими напрямками реформування слід вважати ті, що представлені на рисунку 3.1.

Одним із перших та надзвичайно важливим напрямком модернізації митної системи є митне законодавство, оскільки воно є фундаментом для будь-яких подальших змін. Варто підкреслити, що цей напрямок реформування має не стільки значний вплив на проміжних етапах, скільки чітко визначену кінцеву мету – створення законодавства, що відповідає європейським стандартам.

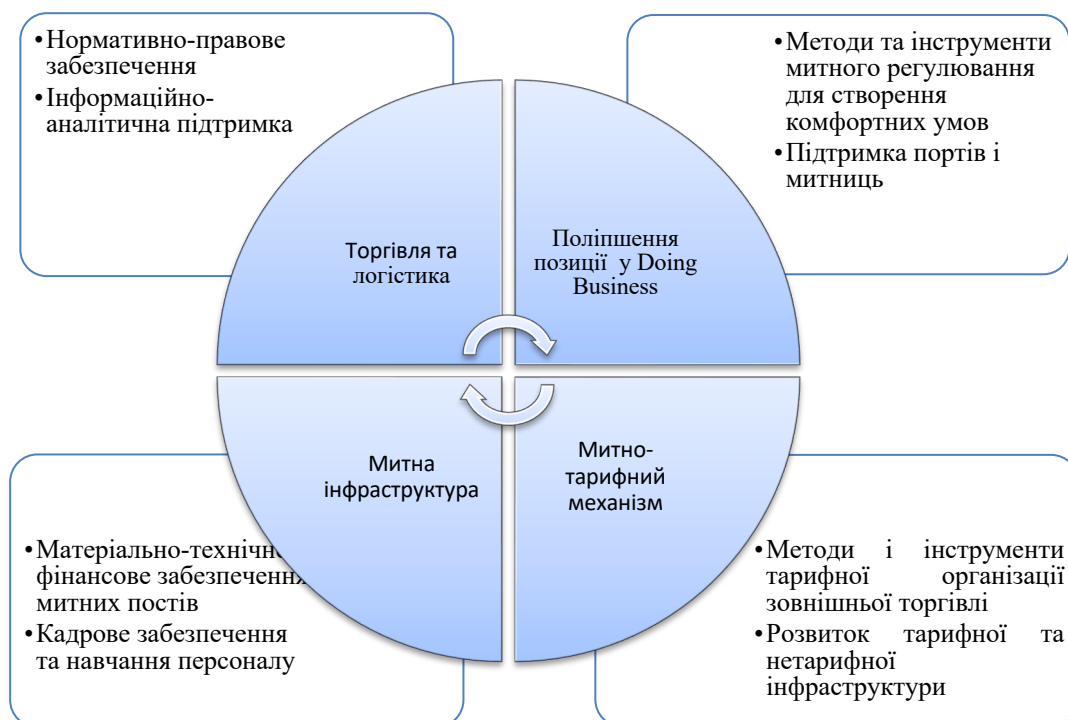

Рисунок 3.1 – Основні напрямки та складові реформування митної системи [30, с. 97]

На сьогодні Митний кодекс ЄС 2008 року є основою митного регулювання в Європейському Союзі. Хоча первинне законодавство ЄС визначає загальні принципи митного права, саме вторинні акти, на чолі з Митним кодексом ЄС, детально регламентують митні процедури.

Для спрощення, оптимізації та забезпечення прозорості митного законодавства, деякі ключові положення з різних актів Співтовариства були включені до Митного кодексу ЄС.

Реформування національної митної системи України вимагає відображення змін у внутрішніх нормативних актах. Подальше вдосконалення управління в цій сфері має базуватися на розробці та прийнятті нових українських законів, що відповідають митному законодавству ЄС.

При вивченні досвіду країн-членів ЄС, особливо цінним є досвід тих держав, які мають схожий економічний стан та нещодавно пройшли процес реформування. Розглянемо механізми реформування митної системи Польщі, Литви, Хорватії, Албанії, Угорщини, Болгарії, Франції та інших країн (див. таблицю А.1 у додатку А).

Вступ до Європейського Союзу для таких країн, як Польща, Угорщина, Литва, Франція та інших, вимагав кардинальної перебудови їхніх економічних і митних систем. Вони відмовилися від національних норм на користь загальноєвропейських стандартів, хоча інституційні питання й надалі залишалися у компетенції держав-членів. Ключовим елементом адаптації стало запровадження вільного руху товарів, що стало наріжним каменем їхньої митної політики.

Регулювання зовнішньоекономічної діяльності охоплює два основні напрямки: тарифне та нетарифне регулювання. Відповідно, виділяються дві групи відносин: митні та фінансово-правові, пов'язані зі сплатою митних зборів; нетарифні та адміністративно-правові, що регулюються державними актами та включають квотування імпорту/експорту, а також процедури митного оформлення.

Мито відіграє ключову роль у регулюванні економічної діяльності, і ця практика широко застосовується, особливо в розвинених країнах. Водночас, у країнах з економікою, що розвивається, мито часто є важливим джерелом державних доходів, значно поповнюючи бюджет. Наприклад, у розвинених економіках митні надходження зазвичай не перевищують 0,3% ВВП, тоді як у країнах з меншим рівнем розвитку цей показник може бути значно вищим, сягаючи понад 20%.

Методологія формування митних тарифів у країнах-членах ЄС базується на підходах, що використовуються розвиненими країнами, але з урахуванням загальних принципів Євросоюзу. ЄС визначає митно-тарифну політику для своїх членів та країн-кандидатів, стимулюючи зниження митних ставок. Після інтеграції в ЄС спостерігається значне зменшення загального рівня тарифного захисту, яке відбувається поступово: найбільше зниження (0,7%) відбувається в перший рік, далі темпи сповільнюються (0,6% на другий рік, 0,5% на третій і четвертий роки, і 0,4% у наступні роки) [31].

Митні тарифи, що діють у країнах ЄС, зокрема в Польщі, Угорщині та Румунії, відіграють важливу роль у регулюванні економіки. Вони не лише поповнюють бюджет Євросоюзу, але й мають специфічні особливості в кожній

країні. Для ефективного функціонування митної системи необхідна продумана митна політика та стратегія.

В Україні з 2015 по 2020 рік спостерігалось суттєве зменшення митних тарифів. Частка податків, що стягуються з імпорту, впала з 2,22% до 1,56%, тобто майже на 30%. Це значно швидше, ніж у країнах Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), де зниження за той самий період склало близько 15%. Податки на експорт в Україні скоротилися ще більш різко – на понад 88%, досягнувши мізерних 0,03% на початку 2019 року.

У більшості країн ОЕСР експортні податки практично відсутні, за винятком Австралії та Норвегії, де вони складають незначні частки відсотка.

Загалом, спостерігається тенденція до поступового зняття митних обмежень у міжнародній торгівлі. Цьому сприяє створення різноманітних економічних об'єднань та союзів, а також їхнє правове забезпечення через багатосторонні угоди. Європейський Союз є показовим прикладом, де між країнами-членами забезпечено вільний рух товарів і послуг. Водночас, для імпорту з країн, що не входять до ЄС, діє єдиний митний тариф, який залежить від виду продукції та країни-постачальника. ЄС використовує комплексну базу даних, яка містить інформацію про всі митні тарифи, включаючи тарифні заходи, правила для сільськогосподарської продукції, інструменти захисту торгівлі, а також заборони та обмеження.

Європейський Союз демонструє ефективну модель, де внутрішня торгівля між країнами-учасницями відбувається без митних бар'єрів. Однак, щодо імпорту з третіх країн, застосовується єдина митна політика. Ця політика передбачає диференційовані тарифи, що залежать від типу імпортованого товару та країни його походження, враховуючи вразливість окремих секторів економіки ЄС. Всі аспекти митного регулювання ЄС, включаючи тарифні ставки, сільськогосподарські квоти, заходи захисту внутрішнього ринку, обмеження на експорт/імпорт та систему відстеження товарів, систематизовані в єдиній базі даних.

Британська фірма Crown Agents є одним з лідерів у реформуванні митних служб. Їхній досвід охоплює консультування з управління персоналом, моніторинг вантажів та розробку законодавчої бази. Співпраця з Crown Agents допомагає країнам трансформувати митницю з фіскального органу на регулятор зовнішньої торгівлі, зберігаючи при цьому надходження до бюджету. Це досягається шляхом підвищення прозорості, боротьби з контрабандою, покращення кваліфікації працівників та впровадження сучасних технологій. Важливим аспектом є залучення практиків, які передають свій досвід. Реформування охоплює оптимізацію структури митних органів, спрощення процедур, покращення контролю, підтримку транзиту та розвиток інфраструктури. Успішний досвід країн ЄС, таких як Польща, Чехія, Угорщина та Румунія, демонструє ефективність транскордонного співробітництва (ТКС) в інтеграції митних систем до загальноєвропейської. ТКС також було успішно використано в проєктах у Центральній та Східній Європі, зокрема в Чехії, Румунії, країнах Балтії. Найбільш успішними виявилися країни, які приділили максимальну увагу в минулому недостатньо уваги приділялося модернізації митниці, зокрема, автоматизації контрольних процедур, розробці або придбанню спеціалізованого програмного забезпечення та модернізації митних лабораторій.

Реформування митних систем країн-членів ЄС, попри певні відмінності в підходах, є комплексною та узгодженою для всіх, базується на Митному кодексі ЄС і передбачає конкретні інструменти для реалізації. Угода про асоціацію з ЄС вимагає обов'язкового впровадження значної частини митного законодавства ЄС, а саме, від 70% до 80% положень Митного кодексу ЄС.

Щодо митно-тарифного регулювання, то країни-кандидати повинні привести його у відповідність до загальних принципів ЄС та СОТ. При цьому передбачена можливість поступового переходу та адаптації інструментів з урахуванням особливостей національної економіки, особливо при визначенні ставок для чутливих галузей.

Варто також розглянути митну політику Дональда Трампа. Митно-тарифна політика Дональда Трампа є навмисно побудованим інструментом економічного

тиску і стимулу, спрямованим на досягнення трьох взаємопов'язаних цілей. По-перше, висока тарифна стіна використовується як важіль для перезаключення або коригування торговельних угод — змушуючи партнерів йти на поступки під загрозою митних бар'єрів. По-друге, підвищення вартості імпорту має сприяти поверненню додому виробничих ланцюгів, особливо високотехнологічних і високооплачуваних галузей, адже внутрішнє виробництво стає конкурентнішим порівняно з дорожчим імпортом. По-третє, тарифний тягар розподіляється між споживачами, імпортерами та іноземними експортерами, але всі надходження спрямовуються до бюджету США, виконуючи фіскальну функцію. Водночас різке підвищення ставок (від 10 % загального базового мита до 125 % на окремі категорії китайських товарів) спричиняє підвищення цін, що компенсується створенням нових робочих місць у США, ймовірною реталіацією торгових партнерів та періодом невизначеності в міжнародній торгівлі. Загалом ця стратегія відображає прагнення адміністрації до економічного націоналізму: вона поєднує короткострокове фінансове підсилення бюджету з довгостроковою метою технологічного і виробничого відродження країни [32].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що реформування митниці в країнах ЄС є комплексною системою економічних, законодавчих, політичних, митно-тарифних та інших механізмів, що відповідають загальноприйнятим принципам функціонування ЄС та СОТ. Інструменти митно-тарифного регулювання країн-членів ЄС та країн-кандидатів активно модернізуються, що потребує постійного вдосконалення та подальшого вивчення. Митно-тарифна політика Дональда Трампа виявилася багатофункціональним інструментом, спрямованим одночасно на переговорний тиск, відродження національного виробництва та посилення фіскальної бази

3.2 Вплив євроінтеграційних процесів на митно-тарифне регулювання України

На сучасному етапі розвитку світової економіки, митно-тарифне регулювання відіграє важливу роль у забезпеченні конкурентоздатності національного бізнесу та його інтеграції у глобальні ланцюги доданої вартості. Митна політика України, що включає систему податків, зборів, митних процедур та контролю за переміщенням товарів і послуг через кордон, а також заходи протидії митним правопорушенням, є ключовим інструментом регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Лібералізація зовнішньої торгівлі, зумовлена приєднанням України до СОТ, та поглиблення євроінтеграційних процесів, зокрема через Угоду про зону вільної торгівлі з ЄС, вимагають від України вдосконалення митної політики. Ефективне використання наявних порівняльних переваг в окремих галузях для розширення присутності на світових ринках залежить від адаптації митно-тарифного регулювання до міжнародних стандартів та вимог. У зв'язку з цим, пріоритетним завданням є впровадження передового світового досвіду та визначення стратегічних напрямків модернізації митно-тарифного регулювання в контексті членства України в СОТ та Асоціації з ЄС.

У сфері відносин з Європейським Союзом, Україна досягла важливої домовленості про продовження до 5 червня 2025 року безмитного експорту сільгосппродукції. Це суттєва підтримка української економіки в умовах війни з Росією. Враховуючи це, Україна активно реформує митну політику, прагнучи стати ключовим партнером ЄС на східному фланзі, борючись з контрабандою та наближаючи митне законодавство до європейських стандартів. Ці зусилля є частиною ширшого процесу євроінтеграції, спрямованого на створення сприятливого бізнес-клімату та залучення інвестицій.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС передбачає поступову інтеграцію України в єдиний європейський митний простір. Це включає створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, де протягом 10 років будуть скасовані митні тарифи між Україною та ЄС. Для цього Україна має уніфікувати

митну класифікацію товарів згідно з європейськими стандартами (Гармонізована система та Комбінована номенклатура ЄС), скасувати ввізні та вивізні мита, а також утримуватися від введення нових нетарифних обмежень. Угода також передбачає спрощення митних процедур для сумлінних підприємств (наприклад, через статус АЕО), підвищення прозорості та неупередженості митних процесів. Ключовим є гармонізація українського митного законодавства з європейськими та світовими нормами. Україна активно впроваджує ці зобов'язання. З 2023 року діє нова редакція Митного тарифу України, що базується на європейських стандартах. Також поступово переглядаються ставки мита й акцизів для наближення до європейських рівнів. Розробляється новий Митний кодекс, який має повністю відповідати регламентам ЄС, і на сьогодні вже імплементовано близько 80% норм Європейського митного кодексу. Очікується, що у найближчі роки буде ухвалено новий Митний кодекс, повністю синхронізований з європейським. Україна також активно співпрацює з європейськими митними інституціями, беручи участь у програмах підтримки модернізації митниці. Статус кандидата в члени ЄС стимулював розробку Національної стратегії доходів, яка передбачає комплексну реформу Державної митної служби, включаючи боротьбу з корупцією, підвищення інституційної спроможності та оснащення сучасними технічними засобами контролю.

Реформування митно-тарифної системи України відбувається з урахуванням євроінтеграційних зобов'язань та національних інтересів. Реформи охоплюють інституційні зміни (структурна реорганізація митних органів, як, наприклад, створення регіональних митних систем у 2013 році) та функціональні (оптимізація митних процедур). Зокрема, планується оновлення кадрового складу Державної фіскальної служби, скорочення кількості податкових інспекцій та перехід до сервісно-орієнтованого підходу.

Важливим напрямком реформ є спрощення митних процедур, хоча прогрес у цій сфері відбувається повільно. Обговорюється впровадження єдиного транзитного документу та принципу "єдиного вікна" для уніфікації процесів оформлення[33].

Для успішної реформи митної системи України необхідно узгодити її з нормами Європейського Союзу. Це передбачає не лише формальне прийняття європейських правил, але й їх адаптацію до українських реалій, особливо в контексті національної безпеки. Основні законодавчі зміни, спрямовані на досягнення цієї мети (див. табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Нормативно-правові документи, що лежать в основі реформування митно-тарифної системи України

Сфера реформування	Основні нормативні документи
Інтеграція до митного простору ЄС	Указ Президента України про стратегію сталого розвитку «Україна-2020» від 12 січня 2015 року № 5/2015; Угода про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, з іншого боку від 16 вересня 2014 року
Оптимізація митних процедур	Закон України «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур» затверджений 15 лютого 2011 року № 227-V [34]; Указ Президента «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах» від 4 липня 2002 року № 616 [35]; Закон України «Про ратифікацію Протоколу про внесення змін до Марракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі» затверджений 4 листопада 2015 року № 745-VIII [36]
Протидія контрабанді	Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил» затверджений 17 травня 2001 року № 2415-III [37]
Удосконалення митної інфраструктури	Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення територіальних органів Державної фіскальної служби та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України» від 06.08.2014 р. № 311 [38]

Джерело: Розроблено автором на основі [33]

З огляду на динаміку політико-економічного середовища та співпрацю з глобальними партнерами, реформування митно-тарифної системи України має стратегічне значення. Митна політика повинна бути не лише ефективною, але й гнучкою, здатною оперативно реагувати на зміни в міжнародних економічних та політичних умовах, забезпечуючи конкурентоспроможність країни.

Після підписання Угоди про асоціацію з ЄС Україна зобов'язалася адаптувати своє митне законодавство до *acquis communautaire*. Це включає імплементацію положень Митного кодексу ЄС, спрощення митних процедур та запровадження єдиних правил класифікації товарів. Відповідно до умов зони вільної торгівлі з ЄС, Україна поступово знижує імпорتنі мита на європейські товари. Така лібералізація сприяє інтеграції у внутрішній ринок ЄС, водночас створюючи виклики для вітчизняних виробників через зростання конкуренції. Євроінтеграція стимулювала впровадження електронних систем митного оформлення, таких як «Єдине вікно», та автоматизованих процедур контролю. Це підвищує прозорість, зменшує корупційні ризики та прискорює проходження митних процедур. Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як TAIEХ та Twinning, для підвищення кваліфікації митників, впровадження сучасних методів управління та забезпечення ефективного контролю за дотриманням митного законодавства.

Для успішної інтеграції до ЄС та модернізації митно-тарифної системи України необхідно забезпечити наступні ключові умови:

- зменшення бюрократичних перепон та прискорення митного оформлення;
- узгодження національних процедур з міжнародними стандартами;
- розвиток співробітництва з митними органами інших країн;
- забезпечення ефективного моніторингу та запобігання зловживанням при транзитних перевезеннях;
- удосконалення системи контролю за експортом товарів.

Воєнні дії на території України ускладнили логістичні маршрути та поставили нові завдання перед митною службою. Зокрема, виникла потреба в адаптації митних процедур до умов воєнного часу, забезпеченні безперебійного постачання критично важливих товарів та гуманітарної допомоги. Євроінтеграція стала потужним каталізатором реформ у сфері митно-тарифного регулювання України. Гармонізація з європейськими стандартами, лібералізація торгівлі та

модернізація митної інфраструктури сприяють поглибленню економічної інтеграції з ЄС. Водночас, ці процеси вимагають від України гнучкості та здатності адаптуватися до нових викликів, зокрема тих, що виникають у зв'язку з воєнним станом та необхідністю забезпечення економічної безпеки.

3.3 Виклики та напрями розвитку митно-тарифного регулювання в Україні

Митне та тарифне регулювання відіграє важливу роль в економічній політиці держави, впливаючи на зовнішню торгівлю, наповнення бюджету та національну безпеку. В умовах війни та євроінтеграційних процесів, митні органи України повинні оперативно реагувати на нові виклики, зокрема, прискорювати оформлення критичного імпорту, посилювати боротьбу з контрабандою, приводити законодавство у відповідність до європейських норм та впроваджувати сучасні технічні стандарти. Ключовими пріоритетами є спрощення митних процедур, розвиток електронних послуг та викорінення корупції в митній службі.

Ключові виклики та перешкоди в митно-тарифній сфері:

- Неузгодженість законодавства та відсутність чітких правил: Митне законодавство України потребує приведення у відповідність до міжнародних стандартів. Надмірна свобода дій митних службовців створює непрозорі умови та ускладнює прогнозування.
- Недостатня цифровізація та автоматизація: Україна відстає у впровадженні сучасних цифрових технологій у митній сфері. Низький рівень комп'ютеризації, відсутність електронних сервісів та ефективних систем управління ризиками призводять до затримок та корупційних ризиків.
- Корупція та нелегальний імпорт: Поширення корупційних схем при митному оформленні спотворює ринок. Значна частка "сірого" імпорту, коли

контрабандні товари маскуються під легальні, завдає збитків державному бюджету та чесному бізнесу.

- Застарілі методи контролю та недостатнє технічне забезпечення: Використання ручних методів огляду та зважування вантажів на митних пунктах збільшує час оформлення. Недостатнє технічне оснащення ускладнює боротьбу з контрабандою та уповільнює митні процедури.

- Кадрові проблеми: Митна служба відчуває дефіцит кваліфікованих кадрів та високу плинність персоналу. Низька оплата праці, високий рівень стресу та брак експертів з митного законодавства перешкоджають ефективному впровадженню нових правил та належному контролю.

Повномасштабна російська агресія 2022 року кардинально змінила роботу української митниці. Воєнні дії призвели до необхідності термінової адаптації: спрощення митних процедур для важливого імпорту, гуманітарної допомоги та військових товарів, одночасно з посиленням контролю на кордонах для боротьби з контрабандою. Руйнування інфраструктури та блокування торгових шляхів суттєво скоротили обсяги зовнішньої торгівлі. Попри це, війна сприяла міжнародній співпраці, зокрема приєднанню України до Конвенції про спільний транзит та імплементації європейських норм щодо захисту інтелектуальної власності. Для реагування на кризу було запроваджено спеціальні механізми, такі як тимчасове скасування мит на критичні товари. Усі ці зміни відбуваються в умовах воєнного стану, згідно з національною стратегією безпеки, яка вимагає підтримки ефективної роботи митниці, незважаючи на складні обставини.

Цифрові технології і прозорі процедури є ключем до ефективності митниці та зниження корупційних ризиків. У Європейському митному союзі передбачається єдина електронна система обміну даними, яка робить митні процеси повністю безпаперовими. Україна рухається цим шляхом: введено електронний «митний безвіз» (прискорене автоматичне оформлення надійних суб'єктів), запущено «єдине вікно» для подання документів, а також Електронний кабінет платника митних платежів. Значна увага приділяється створенню

інформаційних систем ризик-аналізу та моніторингу. «Електронна митниця» стає реальністю: за даними експертів, необхідно системно підвищувати рівень цифровізації й автоматизації митних процедур

У жовтні 2022 р. набув чинності Закон України “Про приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту” №2555[39], який дозволяє митним службам різних країн обмінюватися даними (спільний транзит), що є важливим кроком до інтегрованої ІТ-інфраструктури. Натомість відсутність автоматизації (наприклад, банальне ручне зважування вантажів) гальмує процеси і дає можливість зловживанням.

Інвестиції у потужності зв’язку, сервери, портали і сервіси на кшталт АІС «Аргус» чи єдиного веб-порталу «Єдине вікно» поступово вирівнюють ситуацію. Водночас боротьба з корупцією є пріоритетом реформи. У Митному кодексі вже передбачено антикорупційні механізми (запроваджено електронний моніторинг способу життя митників тощо), але цього замало. Необхідно підвищити громадський контроль над Держмитслужбою (наприклад, шляхом створення незалежної громадської ради при митниці).

Також варто зміцнити прозорість процедур і розширити права бізнесу – наприклад, запровадивши механізми протидії «сірому імпорту» через офіційних імпортерів. Таким чином, модернізація митної служби має відбуватися за принципом поєднання технологічних рішень з жорсткими запобіжниками проти корупції.

На тлі сучасних викликів, розвиток митної служби зосереджується на кількох ключових напрямках:

- Продовжується оснащення митних переходів сучасними скануючими комплексами та системами вантажообробки. Так, у рамках допомоги USAID придбано п’ять мобільних рентгенівських сканерів, які встановлюють на КПП з ЄС і Молдовою. Це обладнання дозволяє швидко оглядати транспортні засоби без їхнього розвантаження, що скорочує час процедур і підвищує пропускну здатність пунктів пропуску/ Міжнародна міграційна організація передала Україні також десятки портативних сканерів для огляду сумок і багажу на піших переходах. У

перспективі планується будівництво нових терміналів, розширення складів тимчасового зберігання та систем «вагон на вагон» на залізничних пунктах переходу.

– Необхідно перевести більшість митників на контрактну форму служби та поступово підвищувати оклади, аби залучати кваліфікованих спеціалістів. Важливо посилити підготовку кадрів (зокрема, за стандартами АЕО і митного аудиту) і відкривати інститут митного брокерства (представництва інтересів підприємців у митних органах). Зараз законодавство дає право бізнесу обирати митного представника, але це ще на старті впровадження. Розвитку фахових кадрів сприятиме і створення Антикорупційної громадської ради при митниці, що даватиме бізнесу інструменти впливу на процеси.

– Україна продовжує співпрацю з ЄС, США, Канадою та міжнародними фінансовими організаціями. За прикладом багатьох європейських держав, діє обмін досвідом і технічною підтримкою: проекти ЄБРР, USAID, GIZ, Міжнародної організації праці допомагають впроваджувати нові ІТ-інструменти та процедури. Важливим є розширення транскордонного партнерства: наприклад, запровадження системи Blue Customs (наразі Грузія, Молдова та Туреччина ініціювали) може стати моделлю й для України. Крім того, Україна прагне брати участь у глобальних проектах Всесвітньої митної організації (WCO), спрямованих на стандартизацію бізнес-процедур і спільну боротьбу з контрабандою.

Митна політика України зараз трансформується, наближаючись до європейських норм, але ще не повністю відійшла від застарілих підходів. Попри певні успіхи, як-от спрощення митних процедур з ЄС, запровадження авторизованих економічних операторів та цифровізація, митниця все ще стикається з проблемами корупції, недостатнім технічним оснащенням та обмеженим набором інструментів регулювання.

В умовах російської агресії першочерговим завданням є забезпечення безперебійного постачання стратегічно важливих товарів та відновлення пошкодженої митної інфраструктури. Водночас, євроінтеграційні процеси

прискорились, зокрема, через поглиблення зони вільної торгівлі з ЄС та адаптацію до європейського митного законодавства, що створює фундамент для системних змін.

Цифровізація та підвищення прозорості митних процедур залишаються ключовими напрямками реформи. Для подальшого розвитку митно-тарифної системи Україні необхідно одночасно модернізувати інфраструктуру та інформаційні системи, а також посилити боротьбу з корупцією. Впровадження сучасних технологій, таких як електронне декларування та автоматизований контроль, у поєднанні з активною міжнародною співпрацею, сприятиме ефективному регулюванню торгівлі та зміцненню економічної безпеки держави.

ВИСНОВКИ

Митно-тарифне регулювання є фундаментальним механізмом державного впливу на зовнішню торгівлю: через систему ставок мита, процедури декларування, класифікацію товарів та тарифні преференції держава одночасно реалізує фінансову, захисну, регулятивну й стимулюючу функції. Захист внутрішнього ринку досягається гнучким застосуванням адвалорних, специфічних та комбінованих тарифів, а також антидемпінгових і компенсаційних мит; водночас пільги й квоти на імпорту критично важливих або експортопріоритетних товарів створюють сприятливі умови для розвитку національної промисловості.

Важливо, що митно-тарифна система ґрунтується на чіткій товарній номенклатурі (УКТ ЗЕД) та прозорих принципах формування митної вартості, що забезпечує передбачуваність і недискримінацію у застосуванні ставок. Належне адміністрування митних платежів — від декларування до контролю та аудиту — є запорукою повноти бюджетних надходжень і мінімізації корупційних ризиків.

Нарешті, у сучасних умовах глобалізації, посилення інтеграції з ЄС та викликів воєнного часу перед Україною стоїть завдання поєднати захисні та стимулюючі елементи митно-тарифного регулювання з впровадженням цифрових технологій, автоматизацією процедур і гармонізацією законодавства з європейськими стандартами, щоб забезпечити ефективне управління зовнішньоекономічною діяльністю та конкурентоспроможність вітчизняного виробництва.

Історія митно-тарифного регулювання в Україні демонструє поступовий перехід від давніх портових та транзитних зборів античних полісів і Київської Русі до складної кодифікації ставок і процедур сучасної митниці. На кожному етапі розвиток торгівлі вимагав адаптації інструментів: від ринкового мита й портових зборів у Тірі та Ольвії до універсального внутрішньодержавного тарифу та спеціальних антидемпінгових мит у Гетьманщині. Здобуття незалежності започаткувало лібералізацію митних тарифів, а вступні переговори в СОТ і асоціація з ЄС — навпаки, породили хвилі протекціоністських заходів,

кодифікацію за HS-класифікацією та поступове зближення з європейськими стандартами.

Оцінка впливу на зовнішню торгівлю свідчить: зміни в тарифній політиці одразу позначалися на бюджетних надходженнях, імпорті та експорті. Реформи 2001–2005 рр. знизили середню ставку ввізного мита до 5–6 %, спростили загальні правила та розширили преференції для пріоритетних секторів. Однак надмірна деталізація тарифної сітки і широке застосування пільг іноді підживляли фіскальну ефективність та стимулювали «тіньові» практики. Адаптація до СОТ і Угоди про асоціацію з ЄС поклала початок тривалому періоду гармонізації законодавства і цифровізації процедур.

Аналіз динаміки зовнішньої торгівлі за 2020–2024 рр. показав, що пандемія та повномасштабна війна РФ спричинили різкі коливання товарообігу: після рекордного зростання в 2021 р. обсяги торгівлі впали у 2022–2023 рр., а в 2024 р. лише частково відновилися. Структурні зміни в торговельному балансі (різке падіння експорту чорних металів і зернових, зростання імпорту енергетики й машинобудівної продукції) вказують на необхідність гнучких тарифних інструментів: преференцій для аграрного й високотехнологічного експорту, а також адаптивних захисних мит, що підтримують критичні галузі під час криз.

Досвід країн ЄС демонструє, що успішні митні реформи ґрунтуються на чіткій нормативній базі (Митний кодекс ЄС та низка регламентів), потужній цифровій інфраструктурі («Електронна митниця», TAIEХ, ТКС), стабільному фінансуванні (PHARE, інструменти ЄС) і професійному кадровому забезпеченні (співпраця з Crown Agents, міжнародними організаціями). Перехід від фіскальної до регулюючої ролі митниці, використання єдиного адміністративного документа та уніфікація процедур відповідно до Кіотської конвенції створили умови для вільного руху товарів усередині ЄС і сталого розвитку економіки.

Угода про асоціацію й зона вільної торгівлі з ЄС зобов'язали Україну адаптувати понад 70 % норм Митного кодексу ЄС, поступово скасовувати тарифи і гармонізувати класифікацію товарів. Впровадження статусу АЕО, «єдиного вікна» та спільного транзиту стало поштовхом до цифровізації та прозорості. Війна

прискорила окремі спрощення (тимчасове звільнення від мит для критичного імпорту й гуманітарної допомоги), але одночасно загостила виклики в контрабанді та збереженні бюджетних надходжень.

Сьогодні основні виклики полягають у корупції та «сірому імпорті», недостатній автоматизації та застарілому обладнанні, кадровому дефіциті та невідповідності законодавства міжнародним стандартам. Для подолання цих перешкод необхідно:

- продовжити цифровізацію й автоматизацію митних процедур (електронне декларування, сканування без розвантаження, системи ризик-менеджменту);

- поглибити інтеграцію з ЄС — впровадити нову редакцію Митного кодексу України, синхронізовану з регламентами ЄС, і забезпечити виконання зобов'язань за Угодою про асоціацію;

- посилити антикорупційні механізми — створити незалежну громадську раду при митниці, розширити статус АЕО і підвищити прозорість процедур;

- модернізувати інфраструктуру КПП (мобільні рентгени, «вагон на вагон», нові термінали, склади) та розвинути кадровий потенціал (контрактна служба, підвищення зарплат, навчальні програми за стандартами ЄС)

- поглибити міжнародну співпрацю з проєктами USAID, ЄБРР, WCO та країнами-сусідами (Blue Customs) задля обміну досвідом і уніфікації процедур.

Лише комплексна й узгоджена реалізація цих напрямів забезпечить Україні гнучку, прозору й ефективну митно-тарифну політику, здатну підтримати національне виробництво, захистити стратегічні інтереси в умовах російської агресії та повноцінно інтегруватися у внутрішній ринок ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гребельник О.П. Основи зовнішньоекономічної діяльності. 3-тє видання перероблене та доповнене: Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 432 с.
2. Годяк А.І. Митне право України : навч. посібн. / [А. І. Годяк, О. М. Ілюшик, Я. П. Павлович-Сенета]. Львів : СПОЛОМ, 2017. 308 с.
3. Кормич Б. А., Коваль Н. О. Митне право : навчально-метод. посібн. Одеса : Фенікс, 2021. 132 с.
4. Будкін В.С. Митний фактор розвитку національної інноваційної діяльності: Вісник Тернопільського національного економічного університету. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. С. 58-63.
5. Суторміна В.М., Федосов В.М., Андрущенко В.Л.. Держава – податки – бізнес (Із світового досвіду фіскального регулювання ринкової економіки): монографія. К.: Либідь, 1992. 328 с.
6. Глобальні трансформації та стратегії розвитку: монографія [Білоус О.Г., Лук'яненко Д.Г. та ін.] К.: Оріяни, 2000. 424 с.
7. Голинський Ю.О., Павелчак А.В. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності та його удосконалення: *Молодий вчений*. 2018. № 10(2). С. 749-752.
8. Дубик В.Я., Грицак С.А. Дослідження ефективності виконання бюджетних завдань митними інституціями. *Молодий вчений*. 2019. № 11. С. 486-490.
9. Наumenко В. П, Пашко П. В., Русков В. А. Митне регулювання ЗЕД в Україні. Знання, 2004. 403.
10. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. Верховна Рада України. Офіц. вид. Офіційний Вісник України. 2012. № 44-48, Ст. 552, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449517#Text> (дата звернення: 21.04.2025).

11. Про митний тариф України: Закон України від 19.10.2022 р. № 2697-IX. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#Text> (дата звернення: 21.04.2025).

12. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. Офіц. вид. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 29. Ст. 377. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/95912#Text> (дата звернення: 21.04.2025).

13. Історія митної діяльності: Україна в міжнародних митно-торговельних мережах / К.М. М. Колесников, Д. В.Архірейський, О. О. Дячок, О. В. Морозов та ін. ; за ред. Л. В. Деркача і В. В. Ченцова ; 2-ге вид. зі змін. і допов. Дніпро : УМСФ, 2019. 281 с. (Серія «Митна політика»).

14. Гребельник О.П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності: Підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2014. 696 с.

15. Будякевич М. Історичний контекст розвитку митно-тарифного регулювання в Україні. 2016. Тернопіль, Вектор. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/10275/1/%D0%91%D1%83%D0%B4%D1%8F%D0%BA%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87.pdf> (дата звернення: 25.04.2025).

16. Мартинюк В.П., Баділь Б.Б. Податкова система: навчальний посібник. Тернопіль: Воля. 2006. 252 с.

17. Новікова К.І. Розвиток інструментарію митно-тарифного регулювання в конкурентному середовищі. Культура народів Причорномор'я, 2009. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/35245/38-Novikova.pdf?sequence=1> (дата звернення: 25.04.2025).

18. Митний кодекс України від 11.07.2002 р. № 92-IV (втратив чинність). Відомості Верховної Ради. 2002. № 38. С. 288. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92-15#Text> (дата звернення: 25.04.2025).

19. Касперович Ю.В. Фіскальна безпека держави в умовах гібридної війни: аналітична доповідь. Київ: Фенікс, 2019. 128 с.

20. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 25.04.2025).

21. Закон України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-14#Text> (дата звернення: 25.04.2025).

22. Закон України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-14#Text> (дата звернення: 25.04.2025).

23. Закон України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-14#Text> (дата звернення: 25.04.2025).

24. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 25.04.2025).

25. Мирончук В., Матвеев М., Голомша Н. Митні процедури забезпечення зовнішньоекономічної діяльності України в умовах війни. *Економіка та суспільство*, 2022. №39. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-43> (дата звернення: 01.05.2025).

26. Скибінський О., Сивохіп П. Особливості митного регулювання в Україні. *Економіка та суспільство*, 2024. №62'. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-108> (дата звернення: 01.05.2025).

27. Захожай К. В., Рудик Н. В., Сивульська Н. М. Митне регулювання в Україні у довоєнний та воєнний періоди. *Проблеми економіки*. 2024, No 1 (59). URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2024-1_0-pages-112_120.pdf (дата звернення: 01.05.2025).

28. Статистика та реєстри. Державна митна служба України. URL: <https://bi.customs.gov.ua/uk/trade/> (дата звернення: 01.05.2025).

29. Національний банк України. Зовнішня торгівля товарами (відповідно до КПБ6). URL: https://bank.gov.ua/files/ES/Trade_u.pdf (дата звернення: 01.05.2025).

30. Сторожук О.В., Свириденко Г.М. Митно-тарифне регулювання як фактор забезпечення зовнішньоекономічної безпеки держави в умовах

євроінтеграції. *Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. 2017. Випуск 17. С.94-98.

31. Гуцул І.А. Митна політика зарубіжних країн: навч. посібн. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 298 с.

32. "Це довгострокова стратегія": професор фінансів Лондонського університету Марш про митну політику Трампа. URL: <https://suspilne.media/992489-ce-dovgostroкова-strategia-profesor-finansiv-londonskogo-universitetu-mars-pro-mitnu-politiku-trampa/> (дата звернення: 01.05.2025).

33. Балицька Я.І., Фасолько Т.М. Проблеми митно-тарифного регулювання України та шляхи їх вирішення в умовах Європейської інтеграції. *Часопис Хмельницького національного університету управління та права*. 2019. URL: <https://conf.ztu.edu.ua> (дата звернення: 09.05.2025).

34. Про приєднання України до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур: Закон України від 05.10.2006 р. № 227-V. Редакція від 05.03.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-16#Text> (дата звернення: 09.05.2025).

35. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах: Указ Президента України від 04.07.2002 р. № 616/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616/2002#Text> (дата звернення: 09.05.2025).

36. Про ратифікацію Протоколу про внесення змін до Марракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі: Закон України від 04.11.2015 р. № 745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/745-19#Text> (дата звернення: 09.05.2025).

37. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил: Закон України від 17.06.2001 р. № 2415-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v3481342-01#Text> (дата звернення: 09.05.2025).

38. Про утворення територіальних органів Державної фіскальної служби та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України:

Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 311. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/311-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 09.05.2025).

39. Про приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту Закон України від 30.08.2022 № 2555-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2555-20#Text> (дата звернення: 09.05.2025).

40. Бороденко Т.М., Гапонюк М.А. Адміністрування митних платежів: аналіз сучасного стану та шляхи вирішення ключових викликів. *Ефективна економіка*. 2024, №2. URL: <https://nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/3132/3168> (дата звернення: 09.05.2025).

41. Yereshko K., Khoma O., Pyslytsia A. Digitalization of customs procedures: current prospects. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 2024. № 2. pp. 103-115. DOI: <https://doi.org/10.15330/jpnu.11.2.103-115>.

42. Рудик Н. В., Славкова А. А., Захожай К. В. Вплив митного регулювання на зовнішньоекономічну діяльність в умовах кризових потрясінь. *Бізнес Інформ*. 2025. №1. С. 208–219. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-1-208-219>

43. Бороденко Т. М., Гапонюк М. А. Трансформація митниці: фактори появи електронної митниці. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2023. № 26. С. 54-63. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.14.04.2023.005>. (дата звернення: 24.04.2025).

44. Бороденко Т. М. Європейський вектор в митному адмініструванні України. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2023. № 24. С. 132-139. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.02.2023.021>. (дата звернення: 5.04.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1 – Здійснення реформ у митній сфері країн-членів Європейського Союзу [31]

Складова митної системи	Країна-член ЄС	Основні напрямки та методи реформування
Нормативно-правове забезпечення	Франція, Польща, Угорщина, Словенія, Словаччина та ін.	Митний кодекс Європейського Союзу та інші законодавчі і нормативні акти з регулювання зовнішньої торгівлі: – Міжнародна митна конвенція з гармонізації контролю товарів при перетині кордону – Регламент Європейської Комісії затверджений 26 лютого 2001 року № 381/2001 – Регламент Європейської Комісії затверджений 24 листопада 2006 року № 1638/2006 р. – Регламент Європейської Комісії затверджений 18 листопада 2010 року № 1063/2010 – Регламент Європейської Комісії затверджений 11 березня 2014 року № 232/2014 р.
Інформаційно-аналітичне забезпечення	Албанія, Болгарія, Латвія, Польща, Угорщина та ін.	Реформування згідно з програмою ТАІЕХ. Реформування з урахуванням вимог ТКС. Запровадження автоматизованої системи "Електронна митниця.
Матеріальне та фінансове забезпечення	Албанія, Болгарія, Латвія, Польща, Угорщина та ін.	Реформи впроваджуються за фінансової підтримки ЄС. Фінансування реформ здійснюється в рамках програми PHARE.

Продовження таблиці 3.1

Методи та інструменти митного регулювання, неминучі для здійснення функцій митної політики	Польща, Угорщина	Митне та тарифне регулювання впроваджується відповідно до стандартів Європейського Союзу. Відбувається перехід від фіскальної ролі митно-тарифної політики (зосередженої на зборі податків) до регулюючої, що передбачає зменшення митних ставок.
Кадрове забезпечення (інституціональне забезпечення)	Албанія, Болгарія, Латвія, Румунія, а також кандидати вступу до ЄС	Удосконалення митного управління здійснюється шляхом залучення міжнародного досвіду та підтримки. Це включає співпрацю з міжнародними організаціями, такими як Crown Agents, а також використання інструменту TAIEХ для впровадження реформ.
Методи та інструменти митного регулювання в організації зовнішньої торгівлі	Угорщина, Словенія, Словаччина, Польща	Застосування форми Єдиного адміністративного документа. Впровадження змін відповідно до Кіотської конвенції
Розвиток інфраструктури	Польща, Чехія, Угорщина, Румунія	Модернізація з використанням ТКС передбачає оцифрування процедур контролю, розробку й придбання спеціалізованого програмного забезпечення та оснащення митних лабораторій сучасним обладнанням. Паралельно втілюється європейська ініціатива «Чорноморська синергія» та запроваджується автоматизована платформа «Електронна митниця».

Звіт подібності

метадані

Назва організації

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU

Заголовок

IlnaV-plagiat

Автор

Науковий керівник / Експерт

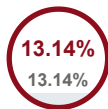
Ільїна В.О.Бороденко Т.М.

підрозділ

кафедра фінансів імені Віктора Федосова

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

КП 1

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

КП 2

12706

Кількість слів

КЦ

100281

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		1
Інтервали		0
Мікропробіли		30
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		111

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	ShmyhelskaA-plagiat 6/2/2024 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра фінансів імені Віктора Федосова)	54 0.42 %
2	https://lexinform.com.ua/zakonodavstvo/vstanovleno-novyy-mytnyj-taryf/	36 0.28 %

3	ShmyhelskaA-plagiat 6/2/2024 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра фінансів імені Віктора Федосова)	25 0.20 %
4	https://ir.kneu.edu.ua/bitstreams/78adcab3-b6c5-45aa-8275-fc571c151008/download	25 0.20 %
5	ShmyhelskaA-plagiat 6/2/2024 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра фінансів імені Віктора Федосова)	23 0.18 %
6	https://glavcom.ua/economics/finances/z-pochatku-roku-eksport-upav-na-13-zmi-nazvali-prichini-1059616.html	23 0.18 %
7	ShmyhelskaA-plagiat 6/2/2024 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра фінансів імені Віктора Федосова)	22 0.17 %
8	ShmyhelskaA-plagiat 6/2/2024 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра фінансів імені Віктора Федосова)	21 0.17 %
9	https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/434ba4f4-2d52-443a-b4e2-4f77a0c41846/content	21 0.17 %
10	http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/1095/1/%D0%9B%D0%BE%D0%B7%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D0%92%D1%8F%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%B2%20%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%20.pdf	20 0.16 %

з бази даних RefBooks (0.11 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
джерело: Paperity		
1	The Tendencies in Ukraine's Exports Development in the Context of European Integration Pugachevska Kateryna S., Melnyk Tetyana M. ;	14 (2) 0.11 %

з домашньої бази даних (5.43 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	ShmyhelskaA-plagiat 6/2/2024 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра фінансів імені Віктора Федосова)	649 (61) 5.11 %
2	GromenkoA-plagiat 5/30/2024 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра фінансів імені Віктора Федосова)	20 (1) 0.16 %
3	KhomaO-plagiat 11/29/2024 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра фінансів імені Віктора Федосова)	11 (2) 0.09 %
4	KatukovaO_Plagiat 5/29/2024 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра фінансів імені Віктора Федосова)	5 (1) 0.04 %

5	KushnirA_plagiat 5/30/2024 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра фінансів імені Віктора Федосова)	5 (1) 0.04 %
з програми обміну базами даних (2.01 %)		
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	МИТНО-ТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ 9/29/2016 University (Відділ організації наукової роботи)	73 (7) 0.57 %
2	281_ПУ_Плохий 12/15/2024 University of Customs and Finance (University of Customs and Finance)	43 (6) 0.34 %
3	Митне 10/30/2024 Chernivtsi Educational and Research Law Institute of the National University "Odesa Law Academy" (Chernivtsi Educational and Research Law Institute of the National University "Odesa Law Academy")	36 (4) 0.28 %
4	Митні платежі як інструмент державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності 12/15/2024 Uzhhorod National University (Department)	22 (4) 0.17 %
5	ПМГ_23_1_Кіневич_Микола_Юрійович_D_4 (1) 1/17/2025 State Tax University (Кафедра фінансового та податкового права)	20 (3) 0.16 %
6	Binkovskyi_diplom_Matyushenko_MEV_18.11.2024 11/18/2024 V. N. Karazin Kharkiv National University (KGNU) (ННІ КІМБ та ТБ - кафедра міжнародних економічних відносин та логістики)	18 (3) 0.14 %
7	«УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ МИТНО- ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИ ІМПОРТІ ТОВАРІВ» 11/23/2021 Kharkiv National University of Economics named after S.Kuznets (KNUE) (KNUE)	13 (2) 0.10 %
8	Вивчення проблематики застосування методів оцінювання митної вартості товарів 5/20/2025 Kharkiv National University of Economics named after S.Kuznets (KNUE) (KNUE)	10 (2) 0.08 %
9	Удосконалення інструментів тарифного регулювання ЗЕД 5/30/2024 Kharkiv National University of Economics named after S.Kuznets (KNUE) (KNUE)	6 (1) 0.05 %
10	Удосконалення зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах євроінтеграції 11/20/2020 Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv (Кафедра Менеджменту)	5 (1) 0.04 %
11	Удосконалення порядку справляння митних платежів 11/15/2023 Kharkiv National University of Economics named after S.Kuznets (KNUE) (KNUE)	5 (1) 0.04 %
12	МИТНІ ТАРИФИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗОВНІШНЬОТОВГОВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ 11/24/2023 Uzhhorod National University (UzhNU)	5 (1) 0.04 %
з Інтернету (5.58 %)		
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)

1	https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/434ba4f4-2d52-443a-b4e2-4f77a0c41846/content	126 (11) 0.99 %
2	http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/1095/1/%D0%9B%D0%BE%D0%B7%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D0%92%D1%8F%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%B2%20%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%20.pdf	90 (11) 0.71 %
3	https://ir.kneu.edu.ua/bitstreams/78adcab3-b6c5-45aa-8275-fc571c151008/download	70 (5) 0.55 %
4	https://core.ac.uk/download/pdf/147041325.pdf	59 (6) 0.46 %
5	http://posek.km.ua/biblioteka/%D0%9C/%D0%9C%D0%B8%D1%82%D0%BD%D0%B5%20%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%83%D0%BB%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%91%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%86.%D0%93..pdf	47 (6) 0.37 %
6	https://lexinform.com.ua/zakonodavstvo/vstanovleno-novyj-mytynj-taryf/	44 (2) 0.35 %
7	https://glavcom.ua/economics/finances/z-pochatku-roku-eksport-upav-na-13-zmi-nazvali-prichini-1059616.html	34 (2) 0.27 %
8	https://zakononline.com.ua/documents/show/510279_705666	29 (3) 0.23 %
9	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/10275/1/%D0%91%D1%83%D0%B4%D1%8F%D0%BA%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87.pdf	26 (3) 0.20 %
10	http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/2121/1/duser_Zlepko.PDF	25 (4) 0.20 %
11	https://revolution.allbest.ru/custom/00532552_0.html	22 (3) 0.17 %
12	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/23494/1/2.%20%D0%91%D0%B5%D0%B4%D1%80%D1%96%D0%B9%20%D0%A0.%20%D0%90.%20%D0%9C%D0%B8%D1%82%D0%BD%D0%BE-%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%84%D0%BD%D0%B5%20%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%83%D0%BB%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%BD%D0%BE%20%D1%96%D0%BC%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9.pdf	22 (2) 0.17 %
13	http://uu.edu.ua/upload/Nauka/Specializovani_vcheni_radi/Hachaturov/Hachaturov_E_B_dis.pdf	21 (2) 0.17 %
14	https://customs.gov.ua/en/news/novini-20/post/zakon-ukrayini-no-2697-ix-pro-mitnii-tarif-ukrayini-nabiraie-chinnosti-z-1-sichnia-2023-roku-1016	20 (2) 0.16 %
15	http://refdb.ru/look/2665072-pall.html	19 (3) 0.15 %
16	http://portal.academy.gov.ua:8081/ndi/cei/1995%20%202009/01_Zakonu_Ukrainu.doc	11 (2) 0.09 %
17	http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozdily/Aspirantura/Rady/Spec_vchena_rada/Dysertacii/2018_10/Tyrjanskue_Disert.pdf	11 (1) 0.09 %
18	http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/1966/Denisenko_aref.pdf?sequence=2	10 (1) 0.08 %
19	https://law.journalsofznu.zp.ua/archive/visnik-4-2018/9.pdf	9 (1) 0.07 %
20	https://otherreferats.allbest.ru/law/00743754_0.html	9 (1) 0.07 %
21	https://just.odessa.gov.ua/files/upload/files/19.pdf	5 (1) 0.04 %

Список прийнятих фрагментів (немає прийнятих фрагментів)